

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové
poradenství**

Bakalářská práce

Autorka: Jaroslava Vatay

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jaroslava Vatay

Kariérové poradenství a vzdělávání

Název práce

Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové poradenství

Název anglicky

Proposal for the application of a method for group career counseling

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je návrh aplikace metody "Poradního kruhu" pro skupinové kariérové poradenství s žáky posledních ročníků základní školy a její ověření v praxi. S jednou skupinou žáků základní školy se uskuteční alespoň čtyři setkání.

Metodika

Teoretická část bude obsahovat rešerši literatury a dalších zdrojů týkajících se tématu. Bude vysvětlen pojem skupinové poradenství a možnosti jeho aplikace v rámci kariérového poradenství. Konkrétně bude pozornost věnovaná technice poradní kruh. Praktická část přinese zkušenosti s využitím techniky poradního kruhu během čtyř setkání.

Na základě informací získaných autorkou během poradenského procesu a pomocí polostrukturovaných rozhovorů se žáky základní školy bude ověřena vhodnost použití techniky poradní kruh pro skupinové kariérové poradenství na základních školách. Následně budou vytvořena obecná doporučení pro aplikaci techniky poradního kruh pro žáky základních škol.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní bakalářské práce

Klíčová slova

kariérové poradenství, skupinové poradenství, poradní kruh,

Doporučené zdroje informací

CAMERON, Julia. Umělcova cesta: duchovní cesta k vyšší kreativitě. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: Maitrea, 2009. ISBN 978-808-7249-031.

HASSON, G. Emotional Intelligence: Managing Emotions to Make a Positive Impact on Your Life and Career (1st ed.). Capstone, 2014. ISBN: 978-0-857-08544-3.

HLAŘO, Petr. Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-807-3758-745.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan. Psychologie Atkinsonové a Hilgarda. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6200-833.

ZIMMERMAN, Jack M. a Virginia COYLE. Cesta poradního kruhu: umění otevřené komunikace. V Praze: DharmaGaia, 2016. Nová éra. ISBN 978-807-4360-619.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – IVP

Vedoucí práce

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 2. 9. 2022

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 9. 2022

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 31. 03. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové poradenství** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne

.....
Jaroslava Vatay

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Martě Halašové, **mamince**, za její podporu v životě, nejen během studia. Jaroslavu Halašovi, **tátovi**, díky kterému jsem byla podpořena a mohla jsem si dovolit studovat, a **bratrovi** Martinovi za jeho důvěru v mé dovednosti, za připomínání talentů a podporu v krizi.

Čestné poděkování patří panu **Mgr. Jiřímu Votavovi, Ph.D.**, za konzultace, konkrétní zpětnou vazbu, povzbuzení a vedení při zpracování bakalářské práce.

Děkuji svým nejbližším **přátelům, kolegům, trenérům a mentorům** Cesty poradního kruhu a procesů vytváření společenství za přátelství, podporu během dlouhé cesty uzdravování, vedení v seberozvoji a učení.

Děkuji **výchovné poradkyni** ze základní školy na Kladensku za její pozvání a možnost se žáky 8. třídy uspořádat experimentální program kariérové poradenství v poradním kruhu. Děkuji **třídní učitelce** a **žákům** za jejich odvahu se procesu zúčastnit, sdílet své příběhy a názory a za jejich empatii a citlivost, která ze společné práce vyvstala.

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce byl návrh aplikace metody „Poradního kruhu“ pro skupinové kariérové poradenství s žáky posledních ročníků základní školy a její ověření v praxi.

V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkajících se tématu poradenství, skupinové poradenství a kariérové poradenství ve školách. Pozornost byla konkrétně zaměřena na techniku „Poradního kruhu“, kruhové uspořádání, pomůcky, záměry, role a techniku jako takovou.

Praktická část se nejprve věnuje charakteristice vybrané školy a cílové skupiny, kterou byla 8. třída základní školy na Kladensku, kde se uskutečnila čtyři setkání, do kterých byla rozdělena aplikace metody. Praktická část přinesla zkušenosti s využitím techniky „Poradního kruhu“. Na základě informací, získaných autorkou během poradenského procesu a evaluací, byla ověřena vhodnost použití techniky „Poradní kruh“ pro skupinové kariérové poradenství na základních školách. Následně byla vytvořena obecná doporučení pro aplikaci techniky „Poradního kruhu“ pro skupinové kariérové poradenství pro žáky základní školy.

Klíčová slova

kariérové poradenství, skupinové poradenství, „Poradní kruh“

Abstract

The goal of this bachelor's thesis was to propose the application of the "The Way of Council" (hereinafter as „Council“) method for group career counseling with students in the last years of middle school and its verification in practice.

In the theoretical part, basic terms related to the subject of counseling, group counseling and career counseling in schools are explained. The focus was specifically on the technique of the "Council", the circular arrangement, tools, intentions, roles and the technique itself.

The practical part is first devoted to the characteristics of the selected school and the target group, which was the 8th grade, middle school, in Kladno, where four meetings took place, in which the application of the method was divided. The practical part brought experience with the use of the "Council" technique. Based on the information obtained by the author during the counseling process and evaluations, the appropriateness of using the "Council" technique for group career counseling in middle schools was verified. Subsequently, general recommendations were created for the application of the "Council " technique for group career counseling for middle school students.

Keywords

career counseling, group counseling, the way of council

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Cíl a metodika	11
1.1 Cíl	11
1.2 Metodika	11
2 Poradenství	12
2.1 Kariérové poradenství	13
2.1.1 Skupinové formy poradenství v kariérovém vývoji	14
2.1.2 Kariérové poradenství ve školách	15
3 Poradní kruh (Council)	17
3.1 Kruhové uspořádání	19
3.2 Střed kruhu	21
3.3 Otvírání a zavírání Poradního kruhu	22
3.4 Mluvicí předmět	23
3.5 Záměry Poradního kruhu	24
3.6 Pravidlo důvěrnosti a vodítka ke sdílení	26
3.7 Formy poradního kruhu	27
3.8 Prompt neboli téma Poradního kruhu	30
3.9 Poradní kruhy ve vzdělávání	31
PRAKTICKÁ ČÁST	
4 Úvod do praktické části	32
4.1 Charakteristika vybrané instituce	34
4.2 Charakteristika cílové skupiny	36
4.3 Aplikace metody Poradní kruhu ve čtyřech setkáních	37

4.3.1	Příprava.....	37
4.3.2	Setkání první – úvodní 20. 12. 2022.....	38
4.3.3	Setkání druhé – 3. 1. 2023.....	43
4.3.4	Setkání třetí – 17. 1. 2023.....	49
4.3.5	Setkání čtvrté – závěrečné – 24. 1. 2023.....	58
4.3.6	Závěrečná zpětná vazba – pracovní oběd s pedagogy – 1. 2. 2023.....	63
ZÁVĚR A DOPORUČENÍ.....		68
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		74
SEZNAM OBRÁZKŮ.....		78
SEZNAM PŘÍLOH.....		79

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma „Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové poradenství“ jsem si zvolila ještě před tím, než toto téma bylo vyhlášeno. Od prvního ročníku jsem si přála psát o Poradním kruhu, což je metoda nehierarchické otevřené komunikace.

Jako účastnice, facilitátorka a lektorka Poradních kruhů jsem byla svědkem i účastníkem mnoha kruhů, které zvyšují empatii, porozumění a přináší pocit sounáležitosti. Seděla jsem v kruzích plných radosti, veselí, ticha i bolestí, v kruzích, které učí a léčí, i když Poradní kruh není terapie. V kruhu se potká člověk s člověkem.

Stejně jako před lety, kdy jsem si uvědomila, že Poradní kruhy by měly být součástí našich škol a vzdělávání pedagogů, jsem měla silný pocit, že toto je to, co mám udělat. Spojit metodu Poradního kruhu a kariérové poradenství. V předstihu jsem se poptávala kolegů a mentorů v zahraničí, jestli vědí o někom, kdo se věnuje fúzi Poradních kruhů do škol a kariérového poradenství. Nikdo takový nebyl a ani to mě neodradilo, protože Poradní kruhy mi změnilы život.

Pomáhají mi lépe naslouchat a mít trpělivost a počkat si na konec příběhu. Bytí v kruhu, kde se účastníci vidí, neskákají si do řeči, vědomě si naslouchají a spontánně sdílí ze srdce, má vliv na změnu chování, myšlení a jednání u jednotlivce i celé skupiny.

Snažím se žít podle vodítka Poradního kruhu, které zní: „Co slouží mě, druhým a Vyššímu smyslu“, a podle tohoto kréda jsem se snažila zpracovat svou bakalářskou práci. Chtěla jsem věnovat svůj čas, dovednosti a energii (a zdraví) smysluplné práci, která mě bude bavit a motivovat, poslouží druhým a přinese něco nového.

Studium kariérového vzdělávání a poradenství a povinná praxe mi potvrdila, že jedno z nejtěžších období v kariérovém poradenství je první kariérová volba, tj. rozhodnutí, zda po absolvování povinné školní docházky pokračovat ve studiu. Zvolila jsem právě tuto skupinu, tj. žáky posledních ročníků základní školy, i když jsem věděla, že pro mě mohou být velkou výzvou.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

1.1 Cíl

Cílem této bakalářské práce byl návrh aplikace metody Poradního kruhu pro skupinové kariérové poradenství s žáky posledních ročníků základní školy a její ověření v praxi.

V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se tématu poradenství, skupinové poradenství a kariérové poradenství ve školách. Konkrétně byla věnována pozornost technice Poradního kruhu, kruhovému uspořádání, pomůckám, záměrům, rolím a technice jako takové.

Hlavním cílem praktické části bylo uskutečnit alespoň čtyři setkání, během kterých se vyzkouší metoda Poradního kruhu v kombinaci s kariérovým poradenstvím. Praktická část přinesla zkušenosti (nad míru očekávání autorky) s využitím techniky Poradního kruhu. Na základě informací, získaných autorkou během poradenského procesu a evaluací, byla ověřena vhodnost použití techniky Poradní kruh pro skupinové kariérové poradenství na základních školách. Následně byla vytvořena obecná doporučení pro aplikaci techniky Poradního kruhu pro skupinové kariérové poradenství pro žáky základní školy.

1.2 Metodika

Nejdříve byl autorkou vytvořen vizuální plán teoretické a praktické části bakalářské práce a plán kroků k jeho dosažení. Byla provedena široká rešerše české a zahraniční literatury a dalších zdrojů zaměřených na oblast poradenství, skupinového a kariérového poradenství a na skupinový proces kruhové komunikace. Relevantní poznatky z rešerše byly sepsány v teoretické části bakalářské práce. Praktická část obsahovala přípravu programu, konzultace s kolegy, šetření v místě, vlastní aplikaci metody Poradního kruhu v kariérovém poradenství, průběžné zpětné vazby a závěrečná evaluace. Na základě získaných poznatků, vlastních zkušeností a nových vhledů do situace byla navržena doporučení pro další rozvoj metody a jeho aplikaci.

2 Poradenství

České slovo „poradenství“ může na první pohled nabídat, že v poradenství jde především o dávání a přijímání rad. Jak také zmiňuje Bartoníčková, „... *Poradce nabízí řešení, kouč ho s vámi hledá. Poradce si myslí, že nejlepší řešení zná, kouč ví, že nejlepší řešení můžete poznat naplno pouze vy sami.*“ (Bartoníčková, 2007, s. 8) Autorce je bližší charakteristika, která říká, že poradenství je o pomoci, kdy poradce podporuje růst, rozvoj, zralost a lepší uplatnění klienta s tím, aby se mohl lépe vyrovnat se životem a orientovat se v něm (Gábura, Pružinská, 1995, s. 13). Jak shrnuje krátce Donald Super „*poradenství je pomoc ke svépomoci*“ (Freibergová, 2007). Autorka se v praxi poradce setkává s tím, že poradenství má širší dopad na psychickou a duševní pohodu, která ovlivňuje mnoho dalších aspektů života, což koresponduje s dalším popisem poradenství „... *cílem poradenství je pomoci klientům, aby žili plněji, co nejvíce osvobození od omezujícího vlivu citové nepohody.*“ (Dryden, 2008, s. 16) Je důležité zde zmínit, že „*poradenství je odborná a specializovaná činnost zaměřená na pomoc lidem v nesnázích krátkodobého i dlouhodobého charakteru*“ (Slavík, Zounková, 2014, s. 5).

Existují druhy poradenství např. občanské, sociální, enviromentální... (Slavík, Zounková, 2014, s. 3), teorie, např. teorie Hollanda, D. Supera, A. Roeové, Mayersové a Briggsové (Vendel, 2008, s. 22-46), a přístupy, např. dynamický, behaviorální, experienciální a eklektický, tj. „*Většina poradců pracuje eklekticky, symbioticky spája alebo selektívne využíva rozne poradenské prístupy, metódy a formy práce*“ (Gábura, Pružinská, 2008, s. 20). Existují také přístupy, např. Fromma, Eriksona, humanistické teorie, KBT (kognitivně-behaviorální terapie) či systemického přístupu (Juříčková, 2008, s. 90-99). Každý poradce může preferovat směr, teorii anebo používá metody a techniky z mnoha různých směrů. Odborné vzdělání (formální) nebo minimálně odbornost (praxe) v oboru, ve které poradce poskytuje poradenství, dále etický rozměr, znalosti vedení poradenského rozhovoru, práce s jednotlivcem či skupinou, celoživotní vzdělávání, osobnost, kompetence a rozvoj poradce, supervize a mnoho dalšího, toto vše je základem profese poradce. Jsou zde zmíněny pro uvědomění komplexnosti a souvislostí aplikovaného oboru poradenství a bakalářská práce se jim hlouběji nevěnuje.

2.1 Kariérové poradenství

„*Kariéru (career) je možné chápat ... jako biodromální¹ koncept, který nezahrnuje pouze profesní kariéru, ale celou životní dráhu člověka. Vycházíme z definice Supera (1980, s. 282), podle kterého je kariéra kombinací a sekvencí rolí zastávaných jedincem v průběhu celého života.*“ (Hlad'o, 2012, s. 15) Kariérové poradenství je jeden z termínů, se kterými se lze setkat, dalšími jsou např. kariérní poradenství, pracovní a profesní poradenství, poradenství pro volbu povolání či vzdělávací dráhy apod., což může vyvolávat nejasnost v tom, co který termín znamená. Freibergarová (2005) se k tomuto jevu vyjadřuje slovy: „...pojem kariérové poradenství však nemá všeobecně respektovanou definici“ a dále říká, že „...expertní skupina pro celoživotní poradenství² v zájmu sjednocení terminologie zavádí pro vše, co souvisí s poskytováním informačních a poradenských služeb v otázkách volby vzdělávací a profesní dráhy, pojem „career guidance“³ – kariérové poradenství.“

OECD⁴ definuje kariérové poradenství: „*Career guidance describes the services which help people of any age to manage their careers and to make the educational, training, and occupational choices that are right for them. It helps people to reflect on their ambitions, interests, qualifications, skills, and talents – and to relate this knowledge about who they are to who they might become within the labor market.*“⁵

Ve slovníku cizích slov lze najít definici, od prof. PhDr. Rudolfa Kohoutka, CSc., „*Odborná pomoc při studijní a pracovní orientaci a výběru studijních a pracovních oborů, odborné studijní a profesiografické informace o jednotlivých pracovních*

¹ Pozn. autorky: týkající se celoživotního vývoje a rozvoje, viz. také life-span psychology; „*tento přístup navrhl J. Koščo (1987) ... Biodromální psychologie ... , která sleduje vývoj člověka a jeho seberealizaci až po ukončení jeho pozemského bytí.*“ (Hargašová, 2009, s. 225).

² Expertní skupina pro celoživotní poradenství při Evropské komisi (2002).

³ Pozn. autorky: anglický termín „guidance“ více vystihuje „kariérové poradenství“ jako „vedení“, „provázení“, „řízení“ či „směřování“ než k český překlad „poradenství“. Online etymologický slovník (Harper, 2023) vysvětluje původ slova guidance > guide – z Franckého jazyka * witan zn. ukázat cestu (angl. from Frankish *witan „show the way“), protogermánské *witanan zn. např. pečovat, hlídat/chránit.

⁴ OECD Organisation for Economic Co-operation and Development; překlad MPSV: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj; více informací: <https://www.mpsv.cz/zakladni-informace-o-oecd>

⁵ Překlad autorka: Kariérové poradenství popisuje služby, které pomáhají lidem jakéhokoli věku řídit svou kariéru a činit rozhodnutí týkající se vzdělávání, odborné přípravy a povolání, která jsou pro ně správná. Pomáhá lidem přemýšlet o svých ambicích, zájmech, kvalifikacích, dovednostech a talentech – a propojit tyto znalosti o tom, kdo jsou, s tím, kým by se mohli stát na trhu práce.

i studijních oborech a komplexní poznávání studijních a profesních psychických a osobnostních předpokladů i péče o jejich další rozvoj v dané profesi.“ (scs.abz.cz)

2.1.1 Skupinové formy poradenství v kariérovém vývoji

*„Kariérové poradenství se obvykle odehrává mezi individuálním klientem a poradcem, ačkoli mnoho kariérových poradců využívá také skupinové poradenství nebo workshopy, zejména ve vzdělávacích prostředích, ve kterých se řada klientů potýká s běžnými vývojovými problémy (např. akademické nebo kariérní volby). Kariérové poradenství může být zaměřeno na poměrně širokou škálu klientem prezentovaných problémů, ...“*⁶ (Brown, Lent, 2013, s. 11; překlad z angl. autorka).

R. C. Davis a A. M. Horne (1986) rozlišují tři nejčastější druhy osobní pomoci při kariérním vývoji: individuální, poradenství v malých skupinách a kurzy kariéry (Vendel, 2008, s. 174). Vendel dále zmiňuje, že Kivlighan (1990) ve svém přehledu skupinového poradenství uvádí, že jeden z cílů (kariérních skupin) byla pomoc v sebepoznání a účastníci, také mohli vidět, jak se rozhodují druzí.

Vybraná specifika skupinového poradenství (Vendel, 2008, s. 175):

- motivace ostatními účastníky;
- příležitost učit se od nich;
- příležitost pomoci jiným účastníkům skupiny a také získat pomoc od jiných účastníků skupiny.

Vendel, pokračuje výčtem (terapeutických) faktorů ve skupinovém poradenství: sebepoznání (sebe porozumění pozn. autorky); orientace (dostávat informace); interpersonální učení – interakce mezi členy; sebeotevření⁷ – skupiny pracují s osobními informacemi svých členů; altruismus⁸; soudržnost skupiny; univerzálnost – „být na jedné lodi“; modelové učení – pozorují a jsou pozorováni; katarze – emocionální aspekt skupinové dynamiky; poskytování naděje; složení účastníků

⁶ Originál citace: „*Career counseling typically takes place between an individual client and counselor, though many career counselors also employ group counseling or workshops, particularly in educational settings in which a number of clients are dealing with common developmental challenges (e.g., academic or career-related choices). Career counseling can be directed at a fairly wide range of client presenting problems, ...*“ (Brown, Lent, 2013, s. 11).

⁷ Z angl. Self-disclosure.

⁸ Nezištné pomáhání

skupiny – muži/ženy, dívky/chlapci; vůdcovství. Vendel popisuje výsledky Kivlighanové, tj. rozdíly mezi tím, co zdůrazňovali vědci (že bylo důležité v procesu), oproti účastníkům kariérních skupin, kteří si cenili hlavně katarze, univerzálnosti a soudržnosti, a dále zdůrazňuje potřebnost modelu kariérního skupinového poradenství, která by se měla věnovat i efektu vedoucího (terapeuta), složení a vývoji skupin. Buchtarova studie (in Vendel) popisovala tři stádia modelu kariérního skupinového poradenství: zkoumání (exploration), přechod (transit), uskutečnění (action).

Výzva Vendela, směřovaná poradcům v kariérovém poradenství, aby se více věnovali charakteristikám skupin a skupinovým procesům, mimo jiné proto, že skupinové formy poradenství poskytují účastníkům pocit, že se svými problémy nejsou sami. Autorka se sama přesvědčila o efektu tohoto pocitu na jednotlivé účastníky během experimentální aplikace metody Poradního kruhu pro skupinové kariérové poradenství pro skupinu žáků 8. třídy ZŠ.

2.1.2 Kariérové poradenství ve školách

Kariérové poradenství ve školách (Vendel, 2008, s. 15-16) je v České republice upraveno vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a (školských) poradenských zařízeních (odst. 2), a rozhodnutím Rady Evropské unie z 12. 7. 2005 o hlavních směrech politik zaměstnanosti členských států (2005/600/ES). Poradenské služby jsou dle výše zmíněné vyhlášky zaměřeny na „*kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění.*“ (Pešová, Šamalík, 2006, s. 135). Kariérovému poradenství se věnuje, kromě Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) a Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV), také „...*neziskový sektor zaměřený na poskytování služeb poradenství specifickým cílovým skupinám. Zřizují se poradenská centra zřizovaná kraji.*“ (Euroguidance, 2021) a na některých školách vznikají školní poradenská pracoviště (dále ŠPP), v rámci poradenství dlouhodobě fungují známé pedagogicko-psychologické poradny (PPP). „*Školní poradenská pracoviště jsou tvořena pracovníky školy (výchovný poradce (dále VP), metodik prevence (dále MP), speciální pedagog (dále SP) a školní psycholog (dále ŠP) a poradenská činnost je ve školách koordinována ...*“ (Euroguidance, 2021).

Spolupráce školy či ŠPP s Informačním a poradenským střediskem Úřadu práce (IPS ÚP ČR), komunikace s dalšími „stakeholdery“⁹, kterými jsou např. firmy či občanská sdružení, je důležitou součástí poradenství a propojení teorie (výuky) s praxí.

Současné situaci se věnovala také delegace MŠMT, která se v listopadu 2022, zúčastnila mezinárodního fóra OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)¹⁰ v Dublinu, zaměřeného na problematiku reformy vzdělávacích politik, jež přineslo zjištění, že většina států řeší podobné výzvy.¹¹ *„Nejčastějšími výzvami jsou např. předčasné odchody žáků ze vzdělávacího systému, nerovnosti podmínek žáků, nedostatečná spolupráce mezi stakeholdery, anebo nedostatečné ukotvení problematiky celoživotního vzdělávání. Delegace MŠMT zdůraznila mj. nutnou podporu kariérového poradenství ke snížení počtu předčasných odchodů žáků ze vzdělávacího systému, podporu nepedagogických pracovníků na školách a potřebu analýzy k odbourání nerovností ve školách. V kontextu konfliktu na Ukrajině česká delegace zmínila především nutnost odstranění jazykové bariéry u osob přicházejících z Ukrajiny a potřebu jejich integrace do českého vzdělávacího systému, potažmo na pracovní trh“* (MŠMT na fóru, 2022).

⁹ Zainteresované strany.

¹⁰ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

¹¹ Education Policy Reform Dialogues.

3 Poradní kruh (Council)

„Poradní kruh (angl. council) je komunikační technika, která vede k aktivnímu naslouchání a upřímnému vyjadřování (od srdce k srdci). Jedná se o „nehierarchickou“ formu komunikace, díky níž mohou získat účastníci inspiraci, nové pohledy, moudrost, porozumění, která dále mohou přispět k řešení konfliktů ve skupině, či ke skupinovému rozhodování.“ (Band'ouchová, Dittingerová, Kurowski, 2022, s. 8) Původ praxe „Way of Council“¹² je spojen s tradicí setkávání se v kruhu a sdílení příběhů, typické pro mnoho původních národů po celém světě.

Poradní kruh (dále jen PK) může být vnímán také jako **proces (otevřený) kruhové komunikace, který rozvíjí sociální a emoční inteligenci, empatii a porozumění**. Je to časově a místně ohraničený prostor, ve kterém se odehrává soustředěná komunikace, jež je odlišná od běžného povídání. V kruhu mohou zaznít různé názory a pohledy na stejné téma bez toho, aniž by je někdo posuzoval nebo říkal, že tam nepatří. V Cestě kruhu podle Baldwinové je kruh také „...a group process that calls on an infrastructure of collaborative leadership functions where people establish social safety and take time to make authentic, thoughtful contributions toward fulfilling their intention for gathering. As a universal archetype, the circle symbolizes wholeness, inclusion, openness, and boundary.“¹³ (Baldwin, Linnea, 2010, str. 199)

Autorka se učila poradní kruhy i u Gigi Coyle, která působila v OJAI Foundation (dále jen Ojai) a společně s Jackem Zimmermanem vydala publikaci The Way of Council, která byla přeložena do českého jazyka v roce 2016 pod názvem Cesta poradního kruhu: umění otevřené komunikace. Důležitou součástí historie je Joan Halifax, která poradní kruh Ojai poprvé představila. Kruhy se staly její součástí nadace pro organizaci, řízení i tvoření komunity. Postupně se začaly pořádat kurzy facilitátorů poradních kruhů pro učitele, terapeutky a další osoby. V roce 1992 se uskutečnil první formální vyučovací předmět s názvem „Poradní kruh“ v Palm Middle School, ve škole, kde Joe Provisor byl v té době učitelem (Zimmerman, Coyle, 2016, s. 5-6). Itaf

¹² V češtině používaný název: Cesta poradního kruhu; pozn. Autorky: také „způsob/druh“ councilu.

¹³ Překlad autorky: Kruh – Skupinový proces, který vyžaduje infrastrukturu funkcí kolaborativního vedení, kde si lidé vytvářejí sociální bezpečí a věnují čas autentickým a promyšleným příspěvkům k naplnění jejich záměru jejich setkání. Kruh jako univerzální archetyp symbolizuje celistvost, inkluzi, otevřenost a hranici.

Awad, mezinárodní trenérka PK, řekla na online výcviku pro budoucí facilitátory PK v r. 2023: „je důležité znát historii poradního kruhu k uchopení toho, že se nejedná jen o metodu, je základem znalostí každého facilitátora, včetně úcty ke svým učitelům a předkům“ (překlad z angl., autorka). Historie je velmi dobře popsána na mezinárodní webové stránce www.waysofcouncil.net.

To, co odlišuje, poradní kruh od běžných forem komunikace, je způsob a kvalita otevřené soustředěné komunikace, která se uskutečňuje v prostředí, které má konkrétní uspořádání, podmínky a nástroje. Mezi ty základní patří např. kruhové uspořádání, střed kruhu, začátek a konec, mluvicí předmět, záměry PK, formy PK a téma. Zásadní součástí je také důvěrnost a vodítka ke sdílení. Důvěrnost je jediné pravidlo, které se snažíme dodržovat a ve zkratce znamená: „co se v kruhu řekne, v něm také zůstává“. Více o důvěrnosti píše autorka níže. Vodítka pro komunikaci pomáhá komunikovat příběhy a zkušenosti, které jsou opravdu relevantní pro jednotlivce, skupinu, jež se sešla a pro její záměr a cíle. Ve slovníku PK se můžeme setkat s dalšími výrazy - např. role facilitátora a svědka.

Role facilitátora, jako průvodce poradního kruhu, který podporuje proces a nastavuje (nebo přizpůsobuje) podmínky, v nichž se kruh odehrává. Původ slova facilitace nám umožní pochopit roli facilitátora poradního kruhu. Latinské slovo „*facilitate*“ v překladu do českého jazyka znamená „usnadnit, učinit méně obtížným“¹⁴, a to je přesně záměr facilitátora – usnadňovat průběh poradního kruhu. Je důležité zmínit, že facilitátor poradního kruhu prochází sérií výcviků (Council Training I.: Introduction to Practice, Council Training II. Deepening the Practice a ideálně doplněný o Council Training III.: Living the Way of Council a další specializované workshopy: Council in Nature, Flesh and Spirit: Council for Couples aj.)¹⁵, které facilitátora připravují po osobnostní i odborné stránce, aby mohl provázet skupinové procesy tohoto typu. Další je **role svědka** (z angl. Witness). Má více vrstev a patří k pokročilejší praxi. Zjednodušeně ji lze popsat jako pozorování všemi smysly. Co je vidět? Co je slyšet? Co lze vnímat/cítit ve skupině (jaké to je). Co je a co není? Je to „vidění“ situace okem

¹⁴ Překlad z angl. autorka.

¹⁵ Překlad z angl. autorka: Poradní kruh I.: Úvod do praxe, Poradní kruh II.: Prohloubení praxe, Poradní kruh III.: Žít způsobem Cesty poradního kruhu, Poradní kruh v přírodě, Tělo a Duch: Poradní kruh pro páry).

orla, který se vznáší nad poradním kruhem a vnímá celek, jednotlivosti i souvislosti mezi nimi. Jsou známe ještě další role např. Wild Card, Herth Keeper, Time Keeper apod. Všechny role mají jedno společné a to, že všichni jsou účastníky a zároveň plní jednu nebo více rolí najednou. Lidem, kteří se věnují Cestě poradního kruhu a přinášejí jí do života, se říká „**Council Carriers**“¹⁶.

3.1 Kruhové uspořádání

Základní instrukcí pro poradní kruh je, aby všichni účastníci seděli v kruhu vedle sebe tak, aby na sebe všichni, pokud je to možné, pohodlně viděli (Obrázek č. 1). Podle toho, kde se poradní kruh odehrává a jaký je jeho cíl, se snažíme sedět bez jakékoliv překážky mezi námi, druhými a středem kruhu (např. stoly). „*Pokud je to možné, nejlepší je, když všichni sedí na zemi ... Sezení blíže zemskému povrchu podporuje silné tradiční spojení poradního kruhu se zemí a pomáhá skupinu uzemnit.*“ (Zimmerman, Coyleová, 2016, s. 24) Autorka je toho názoru, že důležitá je také kultura a kontext, kde se kruh pořádá, a také pro koho, tj. kdo je cílová skupina a zda způsob sezení a celkový „set up“¹⁷ místnosti je vhodný, zajišťuje pro všechny dostatek pohodlí, aby se mohli dostatečně soustředit a cítili se součástí kruhu.

Obrázek 1: Příklad kruhového uspořádání

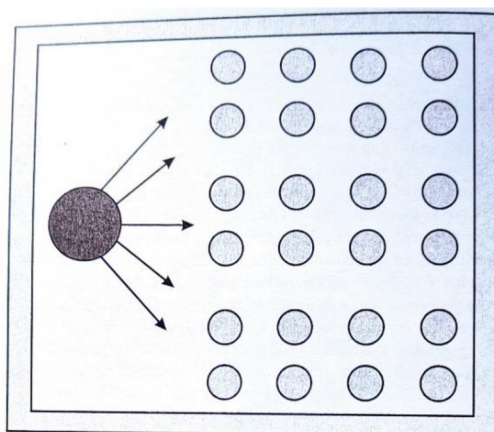
Zdroj: vlastní, 2023

¹⁶ Překlad autorka: nositelé poradního kruhu, nositelé councilu.

¹⁷ V tomto významu se používá „set up“ jako uspořádání, připravení i atmosféra místa pro kruh.

Nejčastější způsob vyučování v ČR je hromadná frontální výuka (Obrázek č. 2). Lavice a stoly jsou uspořádány za sebou tak, že všichni studenti vidí směrem k učiteli a zároveň většina z nich vidí pouze záda svého spolužáka/spolužačky. Učitel vidí na všechny žáky a žáci na učitele. „Pro tento typ vyučování je typické vysvětlování učiva učitelem, výklad, demonstrace, pokus, písemná práce, dialog učitele s jedním žákem, který sledují ostatní žáci apod. ... Není zde však záruka, že žák dostatečně porozuměl učivu, ani zda ho umí aplikovat ve vhodných situacích. ... efektivní komunikace vyžaduje zrakový kontakt, je toto uspořádání lavic nejméně vhodné k zapojení žáků do vzájemné komunikace.“ (Gavora, 2005, s. 117) Během workshopů Poradní kruhy ve vzdělávání mezi roky 2016 až 2019 s Joem Provisorem jsme často začínali v tradičním uspořádání frontální výuky, kterou Joe nazýval „triangle culture“¹⁸, která je, mj. spojovaná s hierarchií, organizační i komunikační strukturou (např. organizací a firem), masovou výrobou (Baldwin, 2010, s 10-11) a s jistým druhem moci. Účastníci zmíněných workshopů (např. učitelé, rodiče, psychologové aj.) měli popsat jaké to pro ně je, takto sedět a jaké k tomu mají postřehy a poté byli vyzváni společně vytvořit kruh, ve kterém budou na každého vidět a měli popsat rozdíly a své dojmy a pocity. Neverbální komunikace a oční kontakt jsou důležité pro srozumitelnou komunikaci. Davora (2005, s. 125) popisuje, že rozmístění do kruhu (i do tvaru „U“) podporuje aktivity, jako je např. brainstorming, společné řešení úkolů, diskuse nebo i transmise informací (učitel-žák, žák-učitel, žák-žák).

Obrázek 2: Tradiční rozmístění žáků – jednosměrná komunikace

Zdroj: Gavora (2005, s. 124)

¹⁸ Překlad autorky: Trojúhelníková kultura.

3.2 Střed kruhu

„The middle of the circle, where a visual representation of the group’s intention resides. The Center serves as a stabilizing reference point in circle process and is the hub of the wheel of group energetics.“¹⁹ (Baldwin & Linnea, 2010, s. 199) Vizuální reprezentací jsou zamýšleny konkrétní předměty, které se vztahují k cílové skupině, se kterou je PK organizován nebo k záměrům a tématům, kterým se poradní kruh věnuje. Dále také předměty vytvářející, jak říká Joe Provisor v interním manuálu (2009) „... physical space beautiful, harmonious, and inviting before council begins. Honor the center of the circle with symbols and objects meaningful for the group.“²⁰

Kupříkladu střed poradního kruhu, na téma „Gender“ v Poslanecké sněmovně PČR v r. 2018, obsahoval např. Sbíрку zákonů, vytištěné rozpracované dokumenty k zákonům, mobilní telefon, notebook, propisku, kávu a zvolený mluvčí předmět, zvonek, který měl specifickou interní funkci pro danou politickou stranu. V kruzích rodičů, dětí a učitelů se objevují různé hračky, plyšová zvířátka, úkoly, sešity, knihy, osobní předměty, sbírka mobilních telefonů, které žáci (studenti) poskládali do kruhové mandaly, hudební nástroje nebo miska s vodou a kamínky pro začátek a ukončení kruhu. Pokud v kruhu není květina, stává se, že děti samy květinu do středu samy přidají. Vždy je vhodné zvážit, v jaké škole (organizaci, firmě) se Poradní kruh koná. Existují tradiční školy, alternativní školy, školy s konkrétním náboženstvím či kulturou, a proto je vhodné se poradit o použití všech předmětů, uspořádání místnosti a jejího vybavení se zástupcem školy či organizace.

„The center of the council is in some traditions called “the children’s fire.” The center reminds us that whatever we do, it must ultimately be in service of the children and of future generations. It also reminds us of the idea that children do not lie until they learn to fear“²¹ (Provisor, 2009, s. 22). „Oheň dětí“ (někdy dětský oheň) nám ve středu kruhu může připomínat svíčka, jejímž zapálením a sfouknutím symbolizujeme

¹⁹ Překlad autorky: Uprostřed kruhu, kde je umístěna vizuální reprezentace záměru skupiny. Střed slouží jako stabilizační referenční bod v kruhovém procesu a je středem kruhu skupinové energetiky.

²⁰ Překlad autorky: fyzický prostor krásný, harmonický a příjemný před zahájením poradního kruhu. Uctít střed kruhu symboly a předměty smysluplnými pro skupinu.

²¹ Překlad autorky: střed PK se v některých tradicích nazývá „dětský oheň“. Centrum nám připomíná, že cokoli děláme, musí to být v konečném důsledku ve službách dětí a budoucích generací. Připomíná nám to také myšlenku, že děti nelžou, dokud se nenaučí bát.

ceremoniální začátek a konec PK (Obrázek č. 3). Symbolem začátku a konce PK nemusí být jen svíčka, ale jakýkoliv předmět (čin) významný pro skupinu.

Obrázek 3: Poradní kruh, střed (svíčka, oheň) a mluvicí předmět

Zdroj: vlastní, 2023

3.3 Otevírání a zavírání Poradního kruhu

Poradní kruh je rituál. Je na něj vyhrazený zvláštní čas, místo a také vědomá pozornost, která je vložena do procesu kruhu bez ohledu, zdali se děje mezi páry, v rodinném kruhu, businessu či ve škole. Jasně označený začátek a konec, mění naši pozornost, vědomí i výkonnostní chování. Právě díky zvýšenému úsilí a pozornosti je důležité názorně oddělit čas komunikace v kruhu a mimo něj a tento časový rámeček sdělovat účastníkům. Autorka díky svým výcvikům a praxí s PK a s přechodovými rituály ví, že ceremonie ovlivňují tělo, srdeční i mozkovou aktivitu, mění vědomí, fokus a také výkon jednotlivce i skupiny. Jak kupříkladu popisuje Nick Hobson (2017), v (online) článku pro Psychology Today, že „...rituals play a crucial role in regulating our performance behaviors“²², což dokazuje experimentem, který publikoval v článku „Rituals decrease the neural response to performance failure“ v květnu 2017, v němž

²² Překlad autorky: rituály hrají klíčovou roli při regulaci našeho chování při výkonu.

zkoumal negativitu související s chybou²³, a používal při něm EEG²⁴. Výsledky indikovali že, „...*ritual guides goal-directed performance by regulating the brain's response to personal failure.*“²⁵

K označení začátku a konce PK můžeme použít zmíněnou svíčku, misku s vodou a vhazování malých kamínků do vody (využíváme ve školách), hudební nástroj a jeho zvuk, píseň, báseň nebo tělesný pohyb (ideálně s celou skupinou). Na začátku PK je možné přidat věnování (v angl. *Dedications*), tj. čemu nebo komu kruh věnujeme. Mohou to být i přání či děkování, která mohou být vyjádřena nahlas nebo potichu. Na konci je vhodné poděkovat místu, organizátorům a všem, kdo se na PK podíleli.

3.4 Mluvicí předmět

Kniha „*The Circle Way*“²⁶ má podtitul „*leader in every chair*“ což v PK, znamená, že každý ve chvíli, když má mluvicí předmět, je lídrem či facilitátorem procesu. Může určovat formu, téma i třeba změnu mluvicího předmětu. Mluvicí předmět s sebou nese velkou moc a zároveň zodpovědnost. Kdo jej drží (Obrázek: č. 4), má v tu danou chvíli příležitost se vyjádřit, jak nejlépe umí, tj. ze svého srdce, spontánně a k podstatě věci. Ostatní v kruhu mají příležitost se učit naslouchat srdcem, používat své dovednosti naslouchání, porozumění a empatie, bez posuzování či skákání do řeči. Je nositelem organizace, struktury a jistého pocitu bezpečí. Když má účastník předmět, tak ví, že jej nikdo nebude vyrušovat, že má prostor a čas na svůj příběh včetně sdílení ticha, které je v PK také vítaným společníkem. Mluvicí předměty jsou fyzické objekty, které mají specifický význam (kulturní, emoční, historický) pro daného facilitátora či skupinu. Mluvicím předmětem může být např. mluvicí hůlka, kámen ve tvaru připomínající srdce, kus vyplaveného klacku ve tvaru delfina, plyšová hračka, chřestidlo, panáček od Lega či karta na veřejnou dopravu, když není nic jiného k dispozici. Volba vhodného mluvicího předmětu je stejně důležitá jako atributy středu či úprava místnosti, zároveň „*je nutné dodat, že mluvicí předměty nemusí být za*

²³ Překlad autorky z angl. originálu: „*the error-related negativity (ERN)*“.

²⁴ EEG neboli elektroencefalografie je vyšetření, které zachycuje aktuální elektrické aktivity mozku.

²⁵ Překlad autorky: rituál řídí výkon zaměřený na cíl tím, že reguluje reakci mozku na osobní selhání.

²⁶ Překlad autorky: Cesta kruhu: lídr na každé židli.

každou cenu něčím důstojným a vážným. Někdy je dobré, když se při jejich výběru projeví trocha lehkovážnosti ...“ (Zimmerman, Coyleová, 2016, s. 30)

Obrázek 4: Dívka (s blond vlasy) drží mluvící předmět, ostatní naslouchají

Zdroj: vlastní, 2023

3.5 Záměry Poradního kruhu

Záměry (z angl. „Intentions“²⁷) Poradního kruhu jsou vodítka komunikace, která nám pomáhají, když je praktikujeme, porozumět a skutečně slyšet, co druhý říká, vyjádřit náš příběh, zkušenost či pravdu tak autenticky, jak můžeme. Slovo „záměr“ vyjadřuje proces praktikování a osvojování otevřené komunikace PK, proto to není pravidlo. Sdílení od srdce k srdci se učíme. Díky záměrům hledáme cesty, jak různé názory a příběhy mohou vedle sebe být.

Jeden z prvních záměrů PK **je naslouchání od srdce**. „*Důležitý rozdíl mezi slyšením, což je jeden z našich přirozených smyslů a nasloucháním je, že naslouchání vyžaduje fokus a pozornost. A protože, naslouchání je záměrné, můžeme jej buď používat (důležitý rozhovor, příběh ...) nebo se můžeme rozhodnout jej nepoužít, když něco nechceme slyšet např. mou partnerku, když mi říká, abych odešel od počítače a šel mýt nádobí.*“ (Berg, 2013) Nasloucháním ze srdce účastníci praktikují ztišení vnitřního hlasu, který má tendenci si připravovat, co řekne, během toho, když druhý mluví. Je

²⁷ Z lat. „intentus“ zn. pozorný, dychtivý, čekající, napjatý (Harper, 2023), překlad autorky.

možné pozorovat reakce: chuť něco hned říct, oponovat nebo souhlasit. Posilováním tohoto záměru je možné vyprázdnit svou mysl natolik, že je možné vnímat srdcem, tělem a všemi smysly. Otevíráme se empatii a porozumění. Naslouchání srdcem vystihuje také tato část básně:

... *When you meet your friend on the roadside or in the market place,*

let the spirit in you move your lips and direct your tongue.

Let the voice within your voice speak to the ear of his ear;

For his soul will keep the truth of your heart as the taste of the wine is remembered

When the color is forgotten and the vessel is no more. ²⁸

Jibran Khalil – The Prophet, On Talking

Sdílení od srdce je druhý ze čtyř záměrů PK, který vede k zanoření se do hloubky srdce, tzv. jít z hlavy do těla. Účastníky podporuje v autentické, pravdivé a otevřené komunikaci. Sdílení od srdce není jen verbální projev (zvuk, příběh, píseň, báseň aj.), je to také neverbální projev (gesta, výraz, pohyb ...) a také ticho. To je vítáno a je součástí kruhu. Komunikuje se osobně z tzv. „já“ sdělení, je říkán osobní příběh a zkušenost účastníka. Sdílí se to, co je v daném momentu živé a co slouží. Rumi mluví i o dalších aspektech sdílení ze srdce a tou je zranitelnost.

“Grief can be a garden of compassion.

If you keep your heart open through everything,

your pain can become your greatest ally

in your search for life's love and wisdom”²⁹

Jalál ud Dîn Rumi

Naslouchání sdílení srdcem již naznačovalo další záměr poradního kruhu a tím je **sdílet spontánně**, jinými slovy komunikovat z „tady a teď“. Znamená to pro účastníky

²⁸ Z angličtiny přeložili Eliška a Boris Merhautovi: „Potkáte-li svého přítele na cestě nebo na tržišti, pak ať vašimi rty pohybuje duch ve vás a řídí váš jazyk. Necht' hlas ve vašem hlasu promlouvá k uchu jeho ucha. Neboť jeho duše si podrží pravdu vašeho srdce, stejně jako si připamatováváme chuť vína, i když zapomeneme na jeho barvu a pohárů již není.“ (Džibrán, 2023)

²⁹ Překlad autorka: „Smutek může být zahradou soucitu. Pokud si, přes všechno, zachováte otevřené srdce, může se vaše bolest stát vašim největším spojencem při hledání životní lásky a moudrosti.“

počkat až k nim přijde (nebo si vezmou) mluvící předmět a v tu chvíli, když jej drží, vnitřně zkontrolují, jaký příběh chce být řečen. Často se stává, když se aplikuje tento záměr, že může přijít příběh, který účastník nečekal. Na druhou stranu, když si účastník připravuje, co řekne, tak nenaslouchá plně tomu, kdo hovoří. Přes spontánnost se dostáváme k poslednímu záměru, a to je **mluvit k věci**³⁰ (**esence**), které nás vede k uvědomění si času, velikosti skupiny a toho, co potřebuje být řečeno. Neznamená to mluvit krátce nebo málo, spíše to znamená být si vědom, sdělení podstaty příběhu. Joe Provisor k tomu dodává příběh „...*když byl Ben Franklin svědkem poradního kruhu kmene Irokézů, všiml si, že když jeden domluvil, ostatní mu dali pět i šest minut, aby dali mluvčímu šanci něco dodat, co mohlo být vynecháno. Představte si ten luxus takovéto orientace na čas!*“ (Provisor, 2009)

3.6 Pravidlo důvěrnosti a vodítka ke sdílení

Důvěrnost je termín, se kterým se lze setkat u lékaře nebo právníka, ale také ve svépomocných skupinách Anonymních alkoholiků nebo v terapeutickém prostředí (Provisor, 2009). V poradním kruhu důvěrnost zjednodušeně vystihuje věta: „to, co se v kruhu řekne, v něm i zůstává“. Když autorka vysvětluje toto pravidlo účastníkům poradního kruhu nebo budoucím facilitátorům na výcviku, tak sdílí např. tato vodítka k dodržení důvěrnosti:

- mohou se sdílet vlastní příběhy, pocity, dojmy a názory,
- nevypráví se příběhy někoho jiného,
- nejmenuje se a dává se pozor na sdílení jakýchkoliv indicií, které by mohly někoho identifikovat,
- může se mluvit obecně o tématech, která v kruhu zazněla

Důvěrnost má také své limity, a tou je **oznamovací povinnost**. Dle § 367 a § 368 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (PČR, 2023), konkrétně nepřekažení a neoznámení trestného činu. Pro kontext této bakalářské práce je velmi důležitá oznamovací povinnost podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, jak je popsáno v § 6 zákona č. 359/1999 Sb., „... *kteřá je méně známá ... ačkoliv se týká značného množství subjektů a může mít zásadní význam pro správný postup při ochraně ohrožených dětí*“

³⁰ V angl. „be lean“.

(Tomešová, 2021). Pro práci s dětmi a dospívajícími je znalost nahlašovací povinnosti zásadní a v poradním kruhu se dětem sdělujeme formou, která odpovídá jejich věku a vývoji. Je důležité žáky a studenty informovat předem o této povinnosti a také o postupu, co bude následovat (např. komu se to musí říct). Pro tyto situace je dobré mít dopředu připravený plán pro danou organizaci, školu či situaci.

V tradici Cesty poradního kruhu se také můžeme setkat s vodítkem: **Sdílet to, co slouží mě, kruhu (tj. druhým) a Vyššímu smyslu.** Záměrem je směřovat účastníky kruhů ke sdílení, které je přínosné pro ně samotné, pro ostatní v kruhu a pro vyšší dobro (ať je jím, pro daného účastníka, cokoliv) nebo pro smysl/záměr, pro který se skupina sešla.

3.7 Formy poradního kruhu

Níže jsou detailněji popsány vybrané základní formy poradního kruhu, převážně ty, které byly použity v praktické části se žáky základní školy na Kladensku. Další formy poradního kruhu např. Spirála, Dyadický/párový poradní kruh, Snový poradní kruh, poradní kruhy umožňující přímou odpověď lze najít v odborné literatuře (Zimmerman, Coyleová, 2016).

Základní (z angl. Basic) kruh je nejznámější forma kruhové komunikace. Členové sedí v kruhu vedle sebe, všichni na sebe vidí **a mluvící předmět se pohybuje od jednoho člena kruhu k dalšímu ve směru hodinových ručiček.** V tradici Cesty poradního kruhu, tento směr symbolizuje, stejně jako u většiny původních národů a lidí spojených s cykly přírody, směr pohybu slunce. Je to směr přirozeného bytí, vývoje a plynutí věcí. Použití základní formy councilu je ideální ve chvíli, když se chceme ujistit, že všichni, kteří by chtěli sdílet, tak mohou. Dobře se také používá při otevírání a uzavírání skupinových procesů a ke zjišťování tzv. skupinové mysli (z angl. „Group Mind“), tj. když facilitátoři potřebují zjistit, jak se skupině daří. Základní PK může být používán i v otevřeném councilu³¹ nebo v tom, který je zaměřený na konkrétní téma (Provisor, 2009).

³¹ Pozn. autorky: Open Council tedy Otevřený poradní kruh, je kruh, bez předem stanoveného tématu a/i otevřený všem, tj. veřejnosti. Zároveň vidíme, že některé „Otevřené Councily“ nesou obecné téma.

Sít' (v angl. Web) je forma kruhu, kdy se **mluvící předmět pohybuje od středu k účastníkovi a zpět do středu** nebo si jej účastníci posílají mezi sebou „cikcak“ (na přeskáčku, přes střed apod.). Na začátku kruhu, po vysvětlení instrukcí a slavnostním začátku, položí facilitátor mluvící předmět do vytvořeného středu kruhu. Ten, kdo má pohnutku sdílet, si jej vezme, sdílí svůj příběh a vrátí mluvící předmět zpět do centra. Takto pokračují členové kruhu, podle toho, jak cítí, že mají sdílet, tak dlouho až všechny příběhy jsou řečeny, nebo do té doby, kdy uběhne stanovený čas. „*This is the council form of dialog or multilog; good for discovering themes, weaving images, developing the group story, or going deeply into specific issues.*“³² (Provisor, 2009) Joe mluví o „splétání obrazů“ nebo „tvoření skupinového příběhu“ a to znamená, že se touto formou PK splétají příběhy. Můžeme i vnímat, jak na sebe navazují. Když následujeme záměr spontánnosti a svou autenticitu, tj. pohnutí mluvit, tak je možné vidět „splétání příběhového obrazu“, tedy tapiserie skupiny.

Setkání v kruhu, které svým uspořádáním, připomíná objekt a prostor, do kterého je vidět a můžeme v něm pozorovat věci, bytosti nebo události, které se v prostoru odehrávají. Tato forma PK se nazývá **akvárium**. Jsou to – většinou³³ – **dva soustředné kruhy (sedících) účastníků**. Z velkého kruhu účastníků se nominují nebo jsou nominováni účastníci, kteří zasednou do vnitřního kruhu. Ti se po celou dobu trvání PK nemění, zvolí si mluvící předmět, formu Poradního kruhu (většinou bývá základní nebo sít') a jak začnou a zakončí. Ti, co sedí ve vnějším kruhu, podporují ty, kteří sedí uvnitř tzv. v akváriu, podporují záměr a proces. Naslouchají pozorně všem příběhům, a tomu co je a co není řečeno, vnímají i skupinové pole a zároveň jsou (kromě účastníků) i pozorovateli. Roli pozorovatele v PK nazýváme **svědek**. Tato role je zásadní v pokročilé práci s poradním kruhem a je doporučováno, pro kvalitní facilitaci PK, ji aktivně praktikovat v kruzích. Více o roli svědka píše Zimmerman a Coylová (2016) na s. 79-84.

Když se připravuje kukuřice v hrnci, tak po zahřátí zrna začnou náhodně praskat, a tak se tvoří **Popcorn**.³⁴ To je také název další formy PK, která dovoluje účastníkům sdílet

³² Překlad autorky: toto je councilová forma dialogu nebo multilogu; vhodná pro prozkoumávání témat, splétání obrazů, vytváření skupinového příběhu, nebo zanoření se do specifických témat/problémů.

³³ Při početných setkáních poradního kruhu, např. na mezinárodních setkáních (Gatherings) nebo festivalech, se můžeme setkat i s více soustřednými kruhy např. jako ve velkém cirkusovém šapitó.

s „*respektující náhodností*“ (Provisor, 2009), často bez mluvicího předmětu. Popcorn council bývá velmi krátký, stručný, často jedno nebo několik slov nebo jedna myšlenka. Mluvicí předmět je u facilitátora, který se ptá na otázku např. Jaká témata se objevovala ve sdílení? Ostatní odpovídají „náhodně“ bez mluvicího předmětu v ruce. Druhá varianta je s mluvicím předmětem, který, většinou, rychleji koluje, hází se nebo se bere a vrací ze středu kruhu.

3.8 Prompt neboli téma Poradního kruhu

Další součástí Poradního kruhu bývá téma. V anglickém originále se říká „prompt“, což do českého jazyka lze přeložit např. slovy: výzva, napovídat, nebo navádět. Ve významovém slovníku³⁵, který poskytuje Oxford Languages, se uvádí význam slova jako „*podpořit (váhavého) řečníka, aby něco řekl.*“ Tématem může být věta (nebo i otázka), která vyvolává příběhy, vzpomínky, zkušenosti a také chuť je sdílet. Setkáváme se kruhy, kde je téma dopředu dané (tj. očekávané), a časté jsou také kruhy, kde téma teprve vzniká během prvních kol kruhu, tzv. vyvstanou z moudrosti všech zúčastněných. Není přesný recept na to, kdy se má použít prompt/otázka/téma. Záleží to na okolnostech: vyzrálosti skupiny, cíli, kterého chce daný kruh dosáhnout, dovednostech facilitátorů a na dalších vnějších okolnostech, jež někdy nelze ovlivnit nebo se na ně plně připravit. V rámci online kruhu s tématem „Podzimní čas“³⁶ během sdílení vyvstalo i téma války na Ukrajině. Je důležité zmínit, že v tradici PK vše, co se sdílí v kruhu, tam patří, takže i když je dané nějaké téma a ten, kdo má pohnutku sdílet, říká příběh na jiné téma, tak následuje jeden ze záměrů PK, a tím je spontánnost.

Kolegyně facilitátorka poradních kruhů, Petra Bandouchová, uvádí svou zkušenost s tématy v PK na základní škole těmito slovy: „*Při zavádění Poradních kruhů do třídy se ukázalo jako vhodné vždy nějaké téma přinést – kvůli srozumitelnosti samotného procesu, děti tak věděly, na jaké téma se budou příběhy sdílet a co je čeká.*“ (2022, s. 8) Stanovení promptu, tématu nebo otázky, je jedna z důležitých dovedností facilitátora PK, která se s praxí vyvíjí a krystalizuje. „*Pocit správného směřování PK lze přirovnat k situaci v orchestru, jenž touží být řízen neviditelným dirigentem, jenž má daleko lepší představu o právě hrané hudbě než kterýkoli z členů orchestru. Pokud správné směřování poukáže na přítomnost tohoto dirigenta, dobrý vedoucí (facilitátor, pozn. autorky) a vnímavý kruh mají potřebu vydat se tím směrem a nechat hudbu zaznít v ideálním provedení. Schopní učitelé znají tento pocit ze svých tříd. Pečlivě své žáky připravují, ale jsou ochotni změnit, či dokonce opustit plán výuky, objeví-li se ve třídě spontánně závažnější téma.*“ (Zimmerman a Coyle, 2016, s. 54)

³⁵ Google ‘s English Dictionary.

³⁶ Poradní kruh se konal 21. listopadu 2022, přes platformu Zoom a otevřený byl široké veřejnosti.

3.9 Poradní kruhy ve vzdělávání

„The Mission of Council in Schools is to inspire engaged, compassionate school communities through practices that connect academic and social-emotional learning.“ (Provisor, 2014)

Po několika letech účasti, organizování výcviků a workshopů s různými trenéry z Evropy a facilitování Poradních kruhů autorka dospěla k poznání, že by poradní kruhy neměly být jen ve školách, firmách a neziskovkách, ale měly by se vyučovat už na univerzitách pro budoucí pedagogy jako oficiální předmět. Myslela si, že takto by se kultura frontální výuky mohla začít měnit. Tato vize byla tehdy viděna, nejen autorkou, jako naprosto neuskutečnitelná. Už samotné přinášení Poradních kruhů do škol, kterému se autorka a mnoho dalších facilitátorů v Čechách a na Slovensku věnovala (a stále věnuje), bylo samo o sobě velkou výzvou.

I přesto, že autorka nebyla praktikující pedagog, v r. 2013 oslovila a pozvala Joe Provisora, ředitele sekce Poradní kruhy ve školách při Ojai Foundation, sídlící v USA, do České republiky. Záměrem bylo, aby zde pořádal workshopy pro učitele, děti i rodiče a výcviky Poradního kruhu pro facilitátory se zaměřením na Poradní kruhy ve vzdělávání. Vytrvalost, houževnatost, dva rozpadlé týmy a nespočet poradních kruhů mezi Jaroslavou a Joem a dalšími nositeli councilu přineslo ovoce. Joe Provisor přicestoval do Prahy v listopadu 2016, kde se uskutečnilo několik prvních workshopů „Council in Schools (CIS)“³⁷. Zde, s ohledem na tradici Cesty poradního kruhu a respekt k těm, kteří Poradní kruhy nesou, je vhodné místo poděkovat členkám a členům jádrového týmu, a těm, kteří pomohli CIS v Čechách a na Slovensku na svět³⁸: E. Dittingerová, P. Band'ouchová, M. Kurowski, T. Auterský, H. Růžičková, Jitka a David Červení, O. Pek., J. Randa, J. Vatay a samozřejmě Joe Provisor a mnoho dalších. Každý z nich se, o implementaci poradních kruhů do škol, zasadili svým jedinečným způsobem a někteří v tomto poslání stále pokračují.

³⁷ Překlad autorka: Council in Schools – Council ve školách, Poradní kruhy ve školách, Poradní kruhy ve vzdělávání; Council in Schools (CIS) je také název pro councilovou sekci při OJAI Foundation, které byl Joe provisor ředitelem po mnoho let. Nyní je CIS samostatné odvětví councilu.

³⁸ Autorka zmiňuje jen některé facilitátory a nositele poradního kruhu o kterých si je/byla vědoma.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Úvod do praktické části

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na aplikaci metody poradního kruhu pro skupinové kariérové poradenství (SKP) na základní škole (dále jen „ZŠ“) s žáky a žákyněmi (dále jen „žáci“) posledních ročníků základní školy minimálně ve čtyřech setkáních. Aplikace metody byla – na základě pozvání od výchovného poradce (VP) - provedena s žáky 8. třídy ZŠ v okrese Kladno.

Aplikace metody Poradního kruhu pro SKP byla rozdělena do několika částí (fází), které se, vzhledem k praktické aplikaci „workshopů“ PK, také překrývaly. Fáze přípravy obsahovala kreativní plán (Obrázek č. 5) praktické (i teoretické části) bakalářské práce (cíle, záměry, proces), zjišťování informací, hledání vhodného pracoviště pro aplikaci metody (web, mail, tel.), seznamování se s prostředím a žáky a samotná příprava programu (přizpůsobeného na základě získaných informací od VP, třídního učitele a z prvního setkání) a jeho konzultace s kolegy facilitátory Poradního kruhu ve vzdělávání.

Další částí byl samotný proces čtyřech setkání, kdy jedno setkání trvalo 3 vyučovací hodiny s jednou či dvěma přestávkami. Žáci byli vystaveni Poradnímu kruhu, dalším podpůrným a aktivizačním metodám či hrám i působení externí osoby v roli facilitátorky. Setkání byla zaměřena na použití Poradního kruhu s tématy kariérového poradenství, směřovanými na další kariérové (vzdělávací) kroky po ukončení ZŠ. Konkrétně na volbu SŠ (či SOU, gymnázia apod.) nebo, jak během setkání vyšlo najevo, odchod ze vzdělávání. Autorka, během této fáze, facilitovala celé setkání, Poradní kruh jako základní komunikační techniku, cvičení a zároveň pozorovala celý proces, jednotlivé žáky, jejich zapojení, reakce, vnímala dynamiku skupiny a psala si poznámky. Součástí setkání byly jak verbální, tak neverbální zpětné vazby na jednotlivé aktivity, proces i facilitátorku. Setkání se, samozřejmě, účastnili dva pedagogičtí pracovníci, a to VP a třídní učitel (TU), se kterými před setkáním autorka domluvila, že pro proces a žáky je podpůrné, aby byli na stejné úrovni, což můžeme vyjádřit tím, že žáci jim, po dobu konání setkání, mohou tykat.

Proces, který běžel na pozadí setkávání, resp. i po jeho skončení, byla průběžná evaluace, zhodnocení všech setkání a konečné zhodnocení s pedagogickými pracovníky, kteří se účastnili.

4.1 Charakteristika vybrané instituce

Autorka při hledání vhodného místa a konkrétní ZŠ pro experiment aplikace metody Poradního kruhu zvažovala okolnosti dobré dostupnosti (blízkost ke svému bydlišti), tj. Praha 6 nebo Praha, a znalost prostředí (kde vyrůstala), tj. město Kladno nebo blízké okolí. Během hledání ZŠ, které intenzivně začalo v září 2022, autorka zjistila, že bez doporučení nebo osobní zkušenosti školy s Jaroslavou Vatay, jako lektorkou/facilitátorkou Poradního kruhu, je velmi těžké až nemožné získat příležitost vyzkoušet metodu se žáky v praxi. Oslovovala tedy i přátele, známé či kolegy ze studií, či místa praxe (Vzdělávací institut středočeského kraje, dále VISK). Autorka oslovila několik škol, např. 2. ZŠ Kladno, ZŠ Hanspaulka či ZŠ Mnichovice (Příloha č. 1). Autorka; během plnění praxe (VISK) dostala nabídku lektorovat metodu Poradního kruhu na workshopu pro pedagogické pracovníky, který se konal v Kladně dne 22. 11. 2022 (Obrázek č. 6) a který byl součástí projektu IKAP II. Na workshopu mohla nabídnout své služby facilitátora (lektora) poradních kruhů s tím, že nabízí několik setkání v kombinaci s kariérovým poradenstvím pro žáky posledních ročníků s tím, že poznatky budou použity (anonymně) pro bakalářskou práci. Ihned druhý den po workshopu byla autorka oslovena VP ze základní školy v Kladenském okrese a domluvily se na spolupráci a termínech.

Základní škola se nachází v okrese Kladno, v centru města/obce dostupná veřejnou dopravou s občanskou vybaveností ve svém okolí. Škola je součástí výchovně vzdělávací soustavy, je zařazena v síti škol a poskytuje vzdělávání žákům od 1. do 9. třídy. Škola, se specializací, má ŠPP³⁹ a využívá tělocvičnu a vlastní jídelnu. Škola je „klasickou“ základní školou, kterou autorka práce ve výběru preferovala oproti školám, které jsou zaměřeny alternativně či projektově. V rámci ZŠ působí VP, metodik prevence (MP) a speciální pedagog (SP).

³⁹ Školské poradenské pracoviště

Obrázek 6: Jaroslava Vatay lektoruje metodu Poradního kruhu pro pedagogy

Zdroj: archiv autorky, 2022

Výchovná poradkyně se potkala s autorkou BP, během své účasti na workshopu pro pedagogické pracovníky a pozvala ji ke spolupráci s jednou z osmých tříd, která potřebuje, podle slov VP, „více pozornosti a nějak podpořit k aktivitě.“ Počet žáků (dívek i chlapců) ve třídě je 30, s tím, že nikdy na setkání nebyli přítomni všichni a programu se účastnilo průměrně 24 žáků. Škola vyšla aktivitě vstříc, přesunutím vyučovacích hodin v programu tak, aby žáci měli velkou polední přestávku na oběd s pauzou a pak pokračovali odpoledním vyučováním v rozsahu tří vyučovacích hodin. Setkání probíhala v úterý, které bylo školou vyhodnoceno jako nejvhodnější s ohledem na co nejmenší zameškání hlavních předmětů. V zadání bakalářské práce bylo uvedeno použití metody polostrukturovaných rozhovorů se žáky základní školy, kterou však nebylo možné – z interních důvodů ZŠ – uskutečnit. Místo toho vychází autorka ze zpětné vazby během jednotlivých částí programu, slovních hodnocení, vlastních poznámek, zkušenosti a sebe-evaluace a závěrečného zhodnocení s pedagogy, kteří byli přítomni během setkání.

4.2 Charakteristika cílové skupiny

Pro potřebu praktické části práce se autorka rozhodla pracovat se skupinou žáků v základním vzdělávání, konkrétně s posledními ročníky⁴⁰ ZŠ. I když s touto cílovou skupinou autorka dlouhodobě nepracovala, byla si vědoma – na základě bakalářského studia a vlastní praxe facilitátorky a trenérky poradních kruhů – jak zásadní je v současné době „technologí“ a sociálních sítí rozvoj základních komunikačních dovedností, sociální a emoční inteligence a vlastního sebeuvědomování. Žáci ZŠ se v tomto období potýkají s mnoha výzvami, změnami, chaosem a často také s problémy v rodině i mezi vrstevníky. *„Rozhodování o volbě SŠ probíhá u žáků ZŠ v ČR v období, které lze z mnoha hledisek označit jako zátěžové. Z hlediska ontogenetického⁴¹ je obdobím končící pubescence a přechodem do období adolescence, tranzitivním stadiem mezi dětstvím a dospělostí. ... V tomto psychicky obtížném a náročném období dochází k rozhodování, které představuje první významný krok v kariérovém vývoji žáka. ... Kumulace dvojí tranzice v období nevyhraněnosti, proměnlivosti, nestálosti a nedokončenosti je rizikovým faktorem, s nímž je třeba citlivě nakládat a vytvářet dostatečné oporu pro zodpovědnou a smysluplnou volbu SŠ a budoucí profese.“* (Walterová a Greger, 2009, s. 13)

8. třída ZŠ na Kladensku měla 30 žáků ve věkovém rozpětí mezi 13-15 lety (Příloha č. 4). Třída byla koedukovaná, tj. dívky a chlapci v poměru 8 chlapců a 22 dívek. Ve třídě bylo evidováno 6 žáků se specifickými poruchami učení (dále SPU) a 5 žáků s příslušností k menšině (romské, vietnamské). Dva žáci ukončí základní vzdělávání na konci školního roku, tj. v 8. třídě (dostudováno mají 9 let). Průměrně se setkání účastnilo 24 žáků, některé žáky, kteří byli nemocní nebo absentovali, autorka za celou dobu čtyřech setkání nepotkala.

⁴⁰ Vysvětlení autorky k volbě: Důvodů, k rozšíření cílové skupiny i o osmé ročníky ZŠ bylo několik např. období (žáci mají stanovený termín podání přihlášek na pokračující studium, a byla zde také možnost, že setkání se s tímto termínem budou překrývat), mít více času na rozmyšlenou (předpokladem bylo, že aplikací Poradního kruhu v kariérovém poradenství, dojde u žáků k uvědomění, že mohou svou volbu ovlivnit i tím, že se mohou zaměřit na výuku a předměty v současnosti) a hlavně, rozšíření šance na nalezení školy (třídy), kde by se aplikace metody mohla uskutečnit v tak krátké době.

⁴¹ Individuální vývoj jedince od zárodečného vývoje do zániku (scs.abz.cz, 2023).

4.3 Aplikace metody Poradní kruhu ve čtyřech setkáních

4.3.1 Příprava

Po vzájemném potvrzení mezi autorkou a školským zařízením se domluvila osobní návštěva školy. Průvodcem byla VP, která autorku seznámila s vedením školy, třídní učitelkou a asistentkou třídy, ve které budou setkání probíhat. V rámci úvodního šetření proběhla prohlídka několika tříd, ve kterých by se mohla setkání odehrávat a dalších prostor školy (rozmístění tříd, jídelna, umístění toalet, kanceláře vedení, VP). Autorka a zástupci školy se dohodly na těchto podmínkách spolupráce:

- autorka vykoná se žáky program zdarma, poznatky z praxe použije pro svou bakalářskou práci, ve které bude ctít anonymitu žáků a školy,
- škola poskytne základní informace o žácích, prostory, a časovou dotaci třech vyučovacích hodin (3x45min) a to v odpoledních hodinách v rámci povinné výuky, domluveny byly úterky: 20. 12. 2022 a 3. 1., 10.1. a 17. 1. 2023,
- pro vytvoření dostatečně velkého kruhu se může se hýbat s nábytkem,
- asistentka, nebude přítomná setkáním,
- s pedagogy bylo dohodnuto tykání v čase poradního kruhu, tj. žáci mohou pedagogům také tykat,
- na začátku každého setkání si všichni nalepili cedulku se jménem, tak jak chtěli, aby je ostatní oslovovali včetně pedagogů a lektorky.

Aby autorka mohla vytvořit program a navrhnout cvičení pro aplikaci metody Poradního kruhu pro skupinové kariérové poradenství, věděla, že musí žáky nejdříve poznat. Z toho důvodu bylo první setkání seznamovací a poznávací. Následně jednotlivá sezení byla přizpůsobena přidáváním nebo ubíráním cvičení. Setkání sloužila jako vyzkoušení metody Poradního kruhu se zaměřením na kariérové poradenství. Autorka nesla odpovědnost a přání, aby si žáci ze setkání něco odnesli (např. že se o sobě a druhých dozvědí něco nového), a aby to nebyl „jen“ experiment.

Všechna setkání měla tato základní nastavení:

- konala se druhý vyučovací den v týdnu, tj. v úterý,

- začínala po dlouhé obědové pauze cca ve 12:45; žáci tak měli možnost se najíst a být na čerstvém vzduchu a na setkání přijít svěží,
- trvala 3 vyučovací hodiny (à 45 minut), které se spojily dohromady s jednou nebo dvěma pauzami,
- pro setkání se používaly různé objekty jako mluvicí předměty, skupina buď seděla, stála nebo hrála aktivitu v kruhu.
- nosili se jmenovky se jménem, kterým chtěli být účastníci oslovení.
- kruhy měly začátek a konec (kamínky a voda, zvuk a pohyb atd.)

4.3.2 Setkání první – úvodní 20. 12. 2022

Cíle setkání: Seznámení se navzájem, poznat se jmény, zjistit očekávání žáků a jejich potřeb, skrze hru učit pozornost a uvolnění atmosféry. Prožití a pojmenování charakteristik frontální a kruhové výuky (plusy a mínusy). Začátek v klasickém frontálním formátu aktivitami: zjišťovací otázky a hrdina/ka. Poznat žáky a skupinu s cílem upravit a připravit program a aktivity na setkání. Zažít pozornost (naslouchání) a komunikaci (vysílání) skrze házečí hru s plyšáky.

Aktivita: Trojúhelníková a kruhová kultura

Cíl: Žáci si uvědomí a pojmenují charakteristiky, výhody a nevýhody uspořádání lavic za sebou v řadách. Díky změně sezení do kruhu si mohou zažít a vnímat rozdíly v uspořádání a jak je ovlivňuje.

Zadání: Vedená diskuse s žáky na téma uspořádání lavic a sezení ve třídě směrem k učiteli. Zažití rozdílů mezi klasickou frontální výukou a učením se v kruhu. Nejdříve sedí žáci v lavicích a později se lavice uklidí na stranu a vytvoří se kruh ze židlí.

Aktivita: Hod' a chyt'

Cíl: Uspořádá se pohybová hra, při které se hází s plyšáky nebo míčky (měkké). Během této hry žáci postupně zažijí, jaké to je házet (vysílat, sdílet) a přijímat (naslouchat, mít pozornost).

Potřeby: Taška plná plyšáků / měkkých míčků (podle velikosti skupiny cca 10), volný prostor na pohyb žáků po třídě (bezpečnost, vše stranou)

Zadání: 1. kolo: Nejdříve se skupina postaví do kruhu. Předmět se hází na přeskáčů v kruhu tak, že ten, kdo hází řekne jméno tomu, komu hází a hodí, druhý chytí/nechytí předmět. Je důležité upozornit účastníky na to, že si mají pamatovat komu předmět hodili. Všichni v kruhu mají jednou dostat a jednou poslat předmět.

2. kolo: Pak se děje to samé, hází se stejným lidem, kterým se házelo předtím, s tím rozdílem, že se žáci začnou nepředvídatelně pohybovat po třídě. Ten, kdo hází vykřikne jméno toho, komu hází, a zároveň jej musí najít v hýbajícím se davu, aby mohl mířit přesně. Očekává se, že hra se přemění v chaos, a plyšáci budou padat z rukou chytajících anebo házeči nebudou házet přesně.

Rozbor se žáky po 2. kole: Jaké bylo házet a chytat tentokrát, když jste se museli hýbat? Proč vám to padalo? Jak to můžeme udělat, aby nám to méně padalo a hra se mohla zrychlit?

3. kolo: Hráči házejí ve stejném pořadí, všichni se hýbají a snaží se lépe hodit a lépe chytat.

Rozbor po 3. kole: Jaké to bylo teď? Dařilo se vám to líp?

4. kolo: V této fázi facilitátor řekne, že to zkusíme ještě jednou, tentokrát rychleji a ještě přesněji. Když hodí facilitátor předmět, tak hned následně nečekaně přidává postupně další a další plyšáky. Tak se hra dostane do dalšího levelu obtížnosti (a chaosu, žáci to nečekají) a testuje se, zda se daří soustředit na toho, kdo vysílá i přijímá.

Na konci facilitátor shrne poznatky ze hry a dodá že házení a přijímání je stejné jako sdílení (mluvení) a naslouchání. Aby zpráva došla a byla přijata je potřeba, aby si vysílači a přijímači věnovali pozornost.

Aktivita: Seznámení s metodou Poradní kruh

Cíl: Představení metody poradní kruh a základní charakteristiky, aby se vědělo, jak se bude v kruhu komunikovat.

Zadání: Kruh ze židlí. Označí se střed kruhu (z donesených předmětů). Facilitár/ka představí vyprávění příběhů (v minulosti, lidé u ohně,

v kuchyni atd.), střed – symbol ohně, mluvící předmět a provede Poradním kruhem.

Aktivita: Kruh: Aktivní Anežka a Zdatný Zikmund⁴²

Cíl: Procvičování a zapamatování jmen. Zamyšlení se nad vlastnostmi a dovednostmi a umět je pojmenovat.

Zadání: Před své jméno přidají přídavné jméno, které začíná na počáteční písmeno jejich jména.

Aktivita: Jaké vlastnosti (dovednosti) máme společné?

Cíl: Zažít, že mám podobné/stejně vlastnosti (dovednosti) jako někdo druhý i ten s kým se nekamarádím. A naopak v čem se liším. Spolupráce, kooperace, diskuze a vyjednávání.

Zadání: Rozdělení do malých kruhů (skupin)

Aktivita: Co potřebujete? Co očekáváte od těchto setkání?

Cíl: Znat konkrétní zadání, potřeby a očekávání žáků od setkání. Na základě informací a zážitků z prvního setkání nastavit program setkání.

Skutečnost – jak setkání probíhalo

Začátek setkání se věnoval hře Hod' a chyt'. Ta trvala velmi dlouho (cca 45 minut), protože facilitátorka udělala několik chyb: postupně nevygradovala hru, tak jak je popsáno v zadání (zapomněla na úvodní jednoduchou fázi), nedořekla nebo nezopakovala zadání u 2. kola, že každý má jednou hodit a jednou dostat. Stalo se, že se sice plyšáci házeli, ale část třídy (skupinka a pár jednotlivců) se „schovala“ (nedali najevo, že ještě nechytali). Žáci v podstatě házeli plyšáky komukoliv a jakkoliv. Někteří (cca polovina z přítomných) se snažili následovat zadání a zapojit se do hry, část (cca ¼) vytvořila skupinku, která chodila po třídě (tak si jí autorka nevšimla, byla zapojena do hry), ale nezapojovala se a pak bylo pár jednotlivců, kteří postávali kolem nebo dělali něco jiného.

Facilitátorka měla představu a zkušenost s touto hrou (jak by to *mělo* fungovat). Zároveň ji dlouho nehrála s žáky 2. stupně. Zde bylo zřejmé, že žáci jsou jiné generace

⁴² Pojmenovala autorka, pro zvýšení pochopení hry.

a chovají a jednání výrazně jinak, než děti a dospívající, se kterými autorka pracovala před 5-7 lety. Když se opakovaně stalo, že hra se „nevydařila“, tak facilitátorka hru zastavila. Poprosila všechny, aby si stoupli do kruhu, a refleктоvala, co se ve skupině děje: někdo nedostal plyšáka vůbec, někdo více krát, plyšáci jsou házeny způsobem, že se „nedají“ chytit, skupina zapoměla na některé žáky a ti byli vyloučení (nebo se vyloučili) ze hry. Obrátila pozornost na celou skupinu a řekla, že přemýšlí, čím to je, proč se hra nedaří, a co bychom mohli udělat jinak, aby nám to tentokrát šlo.

Žáci (formou popcornu) sdíleli, jak by to celá třída mohla udělat: např. měli bychom být potichu, neměli bychom se hýbat, všichni by se měli zapojit, neházet „zákeřňáky“ a aby tu hru (někteří) nekazili schválně. Ačkoli to bylo pro lektorku i pro žáky (i přítomné pedagogy) náročné a dlouhé, i přesto to chtěli žáci sami zkusit ještě jednou, aby se jim to povedlo a zapojili se všichni. Hra mohla vygradovat házením všech plyšáků, všichni házeli a chytali. I když se stále dělali „chyby“, které byly žádoucí pro nácvik soustředěné komunikace, bylo vidět, že se všichni snaží. Hra se ukončila a na většině účastníků bylo vidět, že byli rádi, že to zvládli. Následovala přestávka, během které se připravili židle opět do kruhu.

Obrázek 7: Střed „Poradního kruhu“ 8. třídy

Zdroj: archiv autorky, 2022

Společně se vytvořili kruh ze židlí, facilitátorka utvořila střed v kruhu kruhovým šátkem a dala na něj některé z donesených předmětů (Obrázek č. 7). Představila název metody, které se budou věnovat (Poradní kruh), a přirovnala ji k vyprávění příběhů

našich předků (tisíce let zpět), kdy lidé seděli u ohně nebo okolo stolu v kuchyni a vyprávěli si příběhy. Zeptala se žáků: „Proč to dělali“? Několik žáků odpovědělo: „aby se něco naučili“, „aby se jim nic nestalo – neskákej z útesu“ a „zábava“. Dodala, že si takto předávali moudrost, rady a také příběhy, které jim pomáhali přežít.

Představila plyšáka ve tvaru srdce s tím, že jej skupina bude používat jako mluvící předmět. Ukázala na několik dalších předmětů, které byly uloženy ve středu kruhu (klubíčko, rolnička, plyšová dýně ...), a řekla, že se také mohou měnit, nemusí se používat stále jeden. Přirovnala mluvící předmět k mikrofonu, když ho někdo drží, tak může mluvit a když ho nemá tak, může trénovat naslouchání.

Před kruhem o jménech, spontánně, vyzvala žáky, aby si stoupli a rozpočítali se na dvě skupiny (1,2, 1, 2, 1...) a usadili se na nová místa. Žáci přinášeli nápady, proč si sedli jinam, např. abychom se promíchali, nemluvili, poznali se... a autorka dodala, že je dobré občas změnit perspektivu, vidět i na své kamarády, když sedím stále vedle nich, tak na ně nemohu plně vidět (což několik žáků potvrdilo, že to je vlastně super).

Byla vysvětlena aktivita „Aktivní Anežka a Zdatný Zikmund“. Řekne se přídavné jméno, které bude vyjadřovat vlastnost, kterou na sobě mají účastníci rádi, a za toto slovo přidají své jméno, tak jak chtějí, aby je ostatní oslovovali. Přídavné jméno bylo (oproti zadání) omezeno na vlastnost, specificky na charakteristiku, kterou na sobě mají rádi, a dodržet počáteční písmeno svého jména, tak tato aktivita byla pro některé žáky těžká. Žáci to zvládli i tím, že si navzájem pomohli a radili si. Někteří žáci vynechali, že se k nim skupina ještě vrátí v druhém kole. Nakonec se do druhé kola zapojili všichni a přídavná jména byla vtipnější a zajímavější a kruh ubíhal rychleji.

Facilitátorka vyzvala žáky, aby se rozpočítali do čtyř menších skupinek (kruhů) (1, 2, 3, 4, **1** ...) a našli si místo ve třídě. Jejich úkolem bylo vymyslet 3 vlastnosti (charakteristiky), které mají společné. Důležité bylo, aby každý mohl vyjádřit svůj názor. Facilitátorka obešla skupinky a z pozorování viděla, že se zapojili všichni a mluvili více i žáci, kteří nemluvili skoro vůbec. Jakmile všichni měli hotovo, sedli si všichni zpět do kruhu po skupinkách. Jedna skupinka si vzala mluvící předmět a řekla, jaké tři vlastnosti našli, a vysvětlila proč. Mluvící předmět si mezi sebou předali všechny skupiny a dohromady přinesly tyto vlastnosti, např.: náladoví, inteligentní, krásní, energičtí, empatictí a styloví. Nálada ve třídě se během této aktivity změnila

a žáci si, po vystoupení každé skupiny, zatleskali. Lektorka všem poděkovala, že do cvičení a sdílení šli s takovou vervou.

A pokračovala vysvětlením, že setkání se dají částečně přizpůsobit potřebám žáků, a proto je dobré slyšet, co potřebují a očekávají od těchto setkání. Pro někoho může být těžké vymyslet takové věci sám, a tak se rozdělili do malých kruhů po čtyřech členech. Měli společně vymyslet, jaké jsou jejich potřeby, s čím potřebují poradit, a měli se držet tématu volba školy a povolání. Některé potřeby, které zazněli ve společném sdílení formou sítě, byly:

- pomoci nasměrovat,
- sebevědomí, umět to prodat,
- poradit co by nám šlo, možnosti, kam jít,
- když si vyberu špatnou školu, tak si mohu zničit život, tak nevím, co s tím,
- na co mám a na co ne, vyberu si, co mě nebude bavit
- získat sebedůvěru a vědět, jak šetřit (finanční gramotnost).

Autorka všem poděkovala za práci ve skupinách, sdílení potřeb i obav a za jejich odvahu je říct. Před koncem zadala ještě úkol na svátky: přinést jedno jméno hrdiny/hrdinky z filmu, seriálu, knihy nebo hry. Přes svátky mají čas se na něco podívat nebo přečíst. Na závěr proběhla rychlá zpětná vazba s použitím paže a škály 1-10. Desítka se vyjádřila zvednutou paží nahoru a nula byla dole.

- Jak jste si to užili? Většina nad polovinu (5-10)
- Dozvěděli jste se něco nového? Většina (5-7), pár žáků nevědělo
- Dozvěděli jste se o někom jiným něco nového? Většina 6-10, pár pod 5
- Kdo už se těší domů? Skoro všichni 😊 10+ a někteří si i stouplí.

Na závěr setkání a kruhu skupina vyzkoušela společně tlesknout (facilitátorka v tuto chvíli nevede tlesknutí). Na prvních pár pokusů se to nepovedlo, pak někoho napadlo, že by mohl zkusit počítat a tleskne se na tři. Povedlo se, a to byl záměr, že na to přijdou sami, jak to udělat, aby tleskli všichni najednou.

4.3.3 Setkání druhé – 3. 1. 2023

Začneme aktivitami, které žáci budou dělat v lavicích. Připomenutí jmenovek.

Aktivita: Úvodní zjišťovací otázky

Cíl: Získání základních informací o žácích a skupině jako celku.

Potřeby: Psací potřeby, papíry A4 minimálně 40 ks s rezervou

Zadání: Na papír, napište odpovědi na otázky (otázky jsou napsány na tabuli):

- Kolik ti je let?
- Už víš, kam na školu? Pokud ne – napiš obor nebo co tě baví.
- S kým jsi mluvil/a o své budoucí škole nebo o tom co chceš dělat?
- Kdo tě může (v rozhodování) podpořit?
- Co je to, co víš, že umíš (aspoň trochu)?
- Jaká/ý je tvá/tvůj oblíbený/á hrdina/ka? (film, seriál, komiks, hra...)

Aktivita: Hrdina/ka ze života, filmu, seriálu, knihy atd.

Cíl: Zpracování podkladů a informací o zvoleném hrdinovi/hrdině, které bude sloužit pro sdílení v kruhu. S informacemi se bude dále pracovat: propojení charakteristik hrdinů s povoláními, které je připomínají. Možné rozšíření aktivity: vymyslet povolání, které ještě neexistuje.

Potřeby: Velké papíry A3 (čtvrtky) alespoň 30–35 ks, psací potřeby, pastelky

Zadání: Každý žák si vybere svého oblíbeného hrdinu/hrdinku z filmu, seriálu, knihy, komiksu, hry nebo i ze života. Není to zvíře ani věc. Na připravenou čtvrtku mohou nakreslit hrdinu/hrdinku nebo např. části oblečení a vybavení, které ke své činnosti používá. Mohou popisovat slovy čemu se věnuje, má jednu nebo víc činností, co dělá ve volném čase atd. Dovoleno je dohledávat informace na webu (telefon). Následně si sednou dva žáci naproti sobě a navzájem si představí svého hrdinu. Jeden mluví a druhý naslouchá. Pokud druhý ve dvojici ví o hrdinovi, něco, co první žák nezmínil, může to na závěr doplnit. Pak se prohodí.

Pozn.: Přepsat názvy hrdinů do tabulky pro navazující aktivity. V přestávce odsunout stoly a vytvořit z židlí kruh.

Aktivita: PK – Úvod do praxe poradního kruhu

Zadání: Uspořádání židlí do kruhu, vytvoření středu v kruhu s donesených předmětů. Předání krátké informace Zahájení PK vhozením kamínků do misky s vodou a sdílení věnování (přání).

Aktivita:

Skutečnost – Jak setkání probíhalo

Žáci jsou první den ve škole (3. 1. 2023) po vánočních prázdninách. Podle informací od VV jsou „zpomalení“. V úvodu setkání si třída zkusila vzpomenout, co jsme dělali minule, a facilitátorka představila aktivity na druhé setkání. Rozdaly se papíry a čtvrtky a sdělila se informace, že budou potřebovat psací potřeby. Facilitátorka podrobně vysvětlila instrukce k aktivitě zjišťovacími otázkami a dala žákům časový limit (20 min.) na sepsání odpovědi.⁴³ Mezi tím odpovídala na upřesňující dotazy k zadání a obcházela žáky ve třídě, kteří potřebovali poradit. Žáci si vytvořili výkres/popis hrdiny (Obrázek č. 8), zjišťovali si informace od spolužáků a z telefonu. Pak ve dvojicích jeden druhému představili hrdinu či hrdinku. Mohli si navzájem doplnit informace. Během přestávky se posunuly stoly stranou a ze židlí se vytvořil kruh. Facilitátorka vytvořila střed kruhu a vyzvala žáky, že mohou do středu kruhu dát nějaký svůj předmět. Několik žáků si šlo pro předměty a vložili je do středu.

Facilitátorka představila, že místo svíčky (symbolu ohně a vyprávění příběhů) budeme mít misku s vodou, a spontánně se zeptala: „Jak to máme s vodou“? Následovaly odpovědi např.: Je důležitá pro náš život. Když není, tak umřeš. Facilitátorka potvrzuje důležitost vody a možnost vodu uctít tím, že jí vložíme do kruhu. Dále vysvětlila a ukázala, jak začíná aplikace Poradního kruhu: vhození kamínku do vody a vyslovením věnování (např. štěstí, zdraví, aby nikdo neodešel ze školy apod.). Proběhlo zopakování základních instrukcí k Poradnímu kruhu, nejen pro žáky, kteří

⁴³ Odpovědi na zjišťovací otázky (1 aktivita) přinesly množství zajímavých dat, které autorka zpracovala do rozsáhlé tabulky: Statistika – Zjišťovací otázky, ZŠ, 8. třída, Kladensko, 20. 12. 2022. Otázky odpovědělo 24 žáků (věku od 13 do 15 let) z toho 15 žáků ví, na jakou školu chce jít a jeden si není jistý zvoleným oborem. Školu s maturitou uvedlo 14 žáků a dva žáci uvedli obor s výučním listem (Příloha č. 4) Žáci mluvili o své budoucí škole nebo o tom co chtějí dělat nejvíce s rodiči a mezi rodiči převažovala máma s 18 hlasy oproti tátovi, kterého napsalo 13 žáků (žáci mohli napsat oba rodiče). Kdo může žáky podpořit nejvíce, tak to jsou rodiče a rodina (11+4), v těsném závěsu za nimi jsou kamarádi (14) a specifickou skupinou jsou sourozenci a prarodiče (6+3). Skupina žáků umí 72 různých aktivit, sportů, kreativních činností nebo dovedností a znalostí. Většina žáků uvedla více než jednu odpověď, a proto dohromady žáci ví, že umí 157 různých činností. Kompletní tabulka je k dispozici online (Vatay, 2022).

minule nebyli: kruh, střed, mluvící předmět, sdílení příběhů, naslouchání, ticho, předkové a sdílení a učení v kruzích.

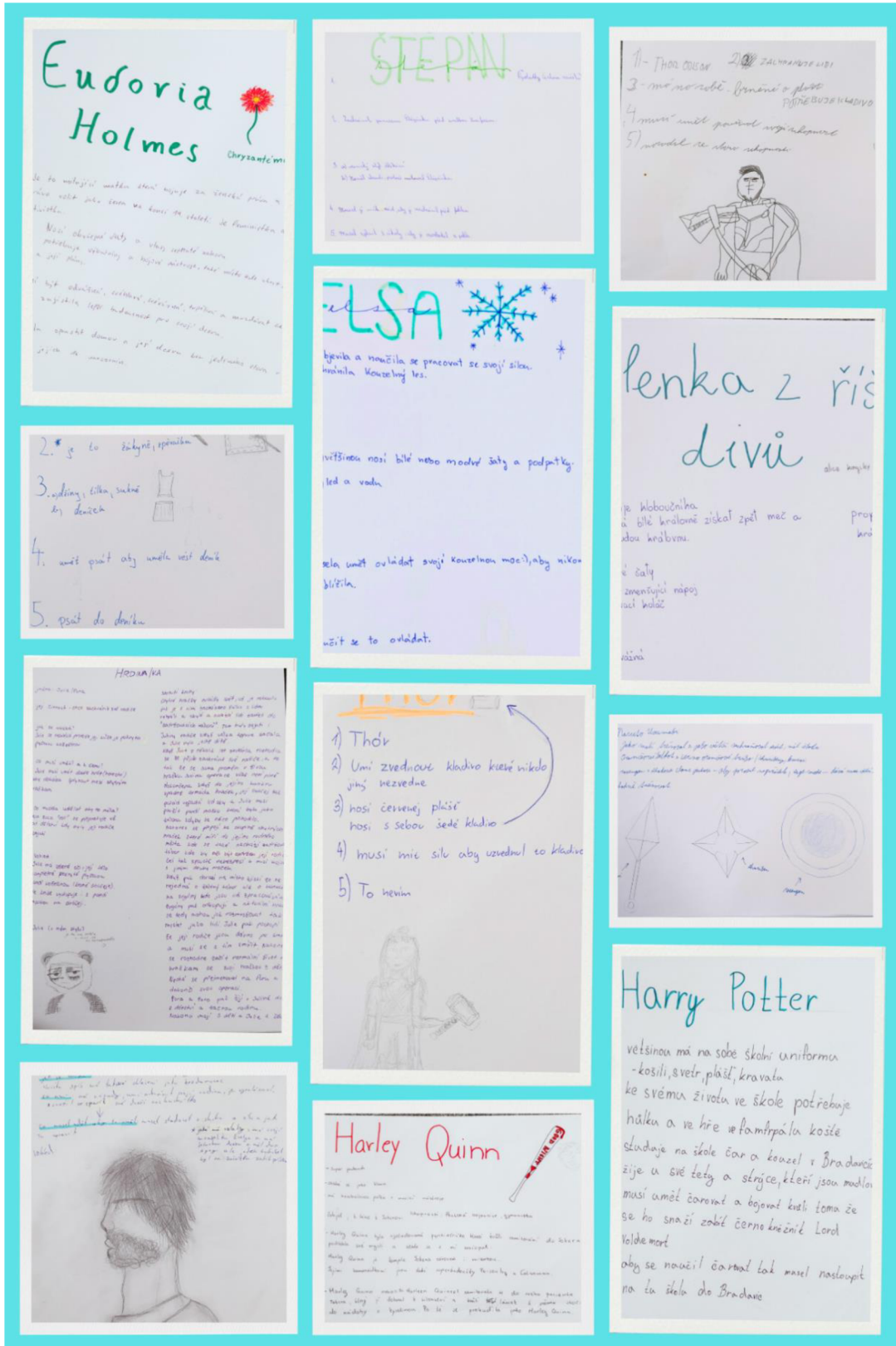
Poslal se mluvící předmět po kruhu doleva a každý mohl říct jednu dovednost, kterou ví, že umí. Mohla to být ta, kterou napsal, nebo nová, na kterou si vzpomněl. Předmět putoval po kruhu celkem rychle a většina žáků sdílela, co ví, že umí. Mluvící předmět nechala facilitátorka běžet druhé kolo a žáci přinášeli nové a nové činnosti a znalosti. Ve třetím kole se změnila forma Poradního kruhu ze základní na síť. Vybral se (demokratickým hlasováním) plyšák – pes, který se házel „cickak“ od jednoho účastníka ke druhému. Každý představil svého vybraného hrdinu jménem a co dělá (nebo co to je za hrdinu). Kruh byl svižný, žáci dodržovali esenci a zadání.

Protože se dlouho sedělo, autorka zařadila pohybovou hru honících se zvířátek (kačenka utíká a pes jí chce chytit). Rozpočítali se do dvou týmů (1,2,1...) a zůstali stát na místě, takže členové týmu byly na střídačku do kruhu. Jeden tým si posílal kačenku a druhý tým psa. Byly přidány varianty. K posílání zvířátek se přidaly zvuky kačenky a psa a druhé rozšíření bylo dvojité tlesknutí a tím se otočil směr. Honička skončila tím, že kačenka dohonila psa.

Facilitátorka představila další formu Poradního kruhu – síť. Mluvící předmět se bral ze středu a po sdílení se do něj zase vrátil. Téma tohoto kruhu bylo sdílení o životě hrdiny (nejen jméno a co dělá), co umí, jaké má vlastnosti, jak se naučil, co umí atd. Sdílela jedna studentka a potom si již žádný žák nevzal mluvící předmět a nesdílel. Postupně se ticho prohlubovalo a měnilo kvality: nervózní ticho, ticho, ve kterém si šeptali, poposedávající ticho, truc ticho, „jak dlouho to ještě bude trvat“ ticho. Pak se ticho změnilo, jako by se žáci „vzdali“ a přijali nepohodlnost ticha. Nakonec se rozhostilo překvapující klidné ticho, ve kterém bylo jasné (ze ztišení a z neverbálních projevů např. klidného sezení), že takto můžeme sedět do konce. Protože se setkání chýlilo ke konci, lektorka si vzala předmět a velmi jemně vstoupila do ticha s pozvánkou, že pošle předmět do kola a každý může popsat, jak se teď cítí pomocí hlášení o počasí (které již žáci znali). Žáci přinášeli své zprávy o svých pocitech skrze zprávy o počasí a zároveň byli schopni udržet pozornost a fokus na toho, kdo mluví, a přesto byla ve třídě uvolněná atmosféra.

Poslední kolo Poradního kruhu bylo věnováno tomu, co si účastníci, ze setkání, odnesli. Několik příkladů ze závěrečného kruhu: uvědomění, že pro někoho je ještě těžší mluvit než pro mě, dozvěděla jsem se něco víc o sobě, počasi, vím víc o spolužácích, vyjadřování se, odnáším si, jak kačenka skočila psovi do pusy. Doběhl čas a kruh se domlouvá, jak společně skončíme. Prošel návrh společného tance kolem středu a někteří přidali „Kolo, kolo mlýnský ...“ a nechali se strhnout momentem a většina udělala „bác“.

Obrázek 8: Příklady kreseb a popisů hrdinů a hrdinek

Zdroj: vlastní, 2023

4.3.4 Setkání třetí – 17. 1. 2023

Z důvodu nemoci autorky byl naplánovaný termín 10. ledna stornován a setkání byla posunuta o jedno úterý dopředu. Další setkání tedy bylo 24. ledna 2023.

Cíl setkání: Procvičování – jak žáci chtějí být oslovováni, rozhýbání skupiny, zjištění, jak se cítí jednotlivci a jaká je nálada ve skupině. Stmelování a naladění skupiny. Uvědomění si vlastností, dovedností a toho co umím, nejdříve skrze práci s hrdiny a pak se seznamem sepsaných dovedností, aktivit a znalostí, které sami napsali na úvodním setkání.

Plán

Aktivita: Jméno a pozdrav (slovo a gesto)

Cíl: Fixace jmen, rozhýbání, nastavení nálady

Zadání: Jeden začne, řekne jméno a přidá gesto nebo i pohyb celým tělem a ostatní to najednou zopakují, pak předá štafetu dál doleva. Aktivita probíhá ve stoje, bez mluvicího předmětu a forma je základní PK.

Aktivita: Check-in – počasí

Cíl: Mluví všichni, práce s emocemi, aktivizace

Zadání: Žáci řeknou, jak se jim dnes (teď) daří, jako kdyby hlásili zprávy o počasí např. oblačno, místy mlhy, polojasno. Základní forma s mluvicím předmětem v sedě na židlích.

Aktivita: Poradní kruh o hrdinech (ze života, filmů, knih, her...)

Cíl: Žáci si uvědomí vlastnosti, dovednosti, a to co umí skrze téma hrdinů.

Zadání: Vyprávění o hrdinech. Nejdříve první kruh základní formou pouze se jménem hrdiny, pak navázání formou sítě: Ten, kdo začne, si vezme MP a představí svého hrdinu: co dělá, co potřebuje, s kým spolupracuje a jaké má dovednosti, vlastnosti a jak se to naučil, a zvolí si, komu pošle předmět dál. Kruh pokračuje do té doby, než se řeknou všechny příběhy nebo vyprší stanovený čas. V další části se žáků ptáme, jaké profese (zaměstnání, práce), které mají podobnou náplň, vlastnosti či

dovednosti, jako zmínění hrdinové, znají. Odpovídají popcornem. Použité formy PK: základní, síť a popcorn.

Aktivita: Co umím? Co mi jde?

Cíl: Vrácení se k aktivitě z prvního týdne, aby věděli, že se s odpověďmi, které sepsali, pracovalo a že jsou důležité. Dostanou důkaz, že toho hodně umí, nejen jako jednotlivci, ale také jako skupina.

Potřeby: Vytištěná tabulka se sepsanými činnostmi a dovednostmi

Zadání: Aktivita navazuje na otázky v prvním setkání, kdy se autorka ptala na několik otázek, na, než měli studenti písemně odpovědět. Jedna s nich byla: Co je to, co víš, že umíš (aspoň trochu)?

Žáci (na 1. setkání) napsali celkem 72 různých aktivit (Příloha č. 2), činností a dovedností, které ví, že umí. Přepsané odpovědi, v přehledné tabulce, budou studentům rozdány s tím, že podle této tabulky tato třída toho opravdu hodně umí. Žáci si mají vzít seznam domů a pročíst si jej a třeba se zamyslet nad tím, co umí sami, ostatní žáci ve třídě, co umí jako skupina, co mají společného a co třeba spolu mohou dělat.

Aktivita: Úkol – weby kariérového poradenství

Cíl: Předat informace o webových stránkách, které se věnují volbě školy a kariérovému poradenství a jejich charakteristika: **atlasskolství.cz**, Národní soustava povolání – **nsk.cz** a **infoabsolvent.cz**.

Potřeby: Internet, telefon nebo počítač

Zadání: Najít jednu školu v ČR, která vás inspiruje, je něčím zajímavá. Najít jedno povolání na webu nsk.cz. Napsat tři dovednosti a jaké musí mít, člověk, který chce profesi vykonávat, vzdělání (školu). Doporučeno žákům, aby tyto webové stránky ukázali rodičům.

Aktivita: Otázka, kterou jsem se chtěl/a zeptat, ale bál/a jsem se

Cíl: Aby žáci mohli vyjádřit svoje obavy a otázky, které se bojí nebo ostýchají zeptat, a měli příležitost být slyšeni. Že to, co zaměstnává jejich mysl, je důležité.

- Potřeby: Barevné kartičky, psací potřeby, sedět samostatně, intimita
- Zadání: Napiš otázku, kterou se chceš zeptat, ale stydíš se. Max. 3 otázky. Žáci mohou napsat otázku, která se týká tématu volby školy nebo čehokoliv co teď řešíte. Na kartičku se žáci nepodepisují a odevzdají kartičku do připraveného košíčku.

Skutečnost – jak setkání probíhalo

Usazení se do kruhu trvalo celkem dlouho, žáci si zkontrolovali střed kruhu, zda se jim líbí a byli facilitátorkou vyzváni vzpomenout si na minulé setkání. Facilitátorka zmínila dlouhé ticho (skoro 20 min.), které bylo ke konci minulého PK, a že ticho patří do kruhu, a zároveň žáci zmiňovali, že potřebují poradit a mají spoustu obav. Když žáci nebudou sdílet a přinášet sami sebe, i přes své strachy, tak se navzájem nemohou poznat a ani sami sebe, zamyslet se, čemu nebo komu by chtěli věnovat dnešní Poradní kruh. Ve středu je již připravena miska s vodou a kamínky pro věnování či přání, která byla např.: aby vysvědčení dopadlo co nejlíp, vybrali si školu co nejlépe, abychom si to tu dneska užili a všichni se zapojili, přidáno bylo několik tichých přáních.

Facilitátorka si vzala mluvící předmět, přivítala všechny a vyzvala je, aby si všichni stoupli a zůstali v kruhu. Uvedla aktivitu těmito instrukcemi: „Řekni své jméno a ukaž svým tělem (pantomimou) nějakou běžnou aktivitu, kterou děláš v životě“, a pak posílá dál pomyslný mluvící předmět. Ten další zopakuje jméno a činnost toho před sebou a pak řekne své jméno a přidá svou běžnou činnost. Takto se šlo po kruhu ve směru hodinových ručiček až doběhl celý kruh. Kruh rozběhla facilitátorka svým vlastním příkladem. Žáci přinášeli různé nápady na aktivity a ve třídě bylo mnoho smíchu a uvolnění. V polovině kruhu bylo pro žáky těžké udržet pozornost a bylo potřeba připomenout, že mluví ten, kdo má pomyslný mluvící předmět. Po tomto zásahu běžela aktivita až dokonce, žáci se lépe soustředili, když jeden vyjmenovával a ukazoval, a zároveň se udržela dobrá nálada.

Potom se skupina posadila a jedna studentka chtěla ještě dodat jedno přání do středu, což samozřejmě mohla. Facilitátorka vzala mluvící předmět (házečí srdce) a představila otázky: Co jste se touto aktivitou naučili? Co jste poznali? Poté hodila mluvící předmět přes kruh (žákovi) s otázkou. (Tato forma PK je verze sítě, kdy si předmět nevrací do středu, ale předává se (nebo hází) v kruhu náhodně.) Co se žáci

naučili (poznámky autorky): že se „xx“ sprchuje 😊 , mám špatnou paměť, zjistil sem, že si mohu zapamatovat víc, než jsem myslel, ztrapnění (všech) vlastně v tom byla ta sranda, že o spolužácích nic skoro nevím, vnímat ostatní a poslouchat, zjistila sem něco o svých kamarádech aj.

Další navazující PK měl zadání, že se bude tipovat, jakou činnost, kdo ukazoval. Bude se dále házet a ten, kdo drží mluvící předmět, naslouchá a ostatní typují bez mluvícího předmětu (popcorn). Takto se pokračovalo tak dlouho, až se vystřídali všichni. Před přestávkou se uzavíral kruh „zprávou o počasí“ a poslal se předmět (záměrně) proti hodinovým ručičkám. V kruhu bylo pro žáky náročné udržet pozornost a facilitátorka zasáhla do procesu. Autorka se cítila dotčená a přišla do bodu, kdy už nevěděla kudy kam, jak nastavit ve skupině větší pozornost a naslouchání. Celkem dlouho sdílela příklady a důvody, proč je důležité to vyzkoušet, dát si pozornost, a mluvila i o svých pocitech, otevřeně a upřímně. Autorka poslala mluvící předmět po kruhu a držela původní zadání: stále zkusíme „zprávy o počasí“ s otázkou: „ Jak vám teď je po tom, co jste slyšeli?“ Skupina se výrazně ztišila a každý sdílel k tématu a k věci a pak hned následovala přestávka, během které facilitátorka mluvila s přítomnými pedagogy, zamyslela se, co s touto situací, a rozhodla se, že bude důvěřovat procesu a zapojí žáky do řešení situace, protože to je kruh všech.

Po přestávce se žáci usadili a facilitátorka uvedla kruh s tím, že přemýšlí o tom, co bychom mohli my tady změnit, abychom si to tady spolu mohli užít. Co mohu já udělat pro to, aby to lépe fungovalo (na mě, nebo na celém kruhu). Poslala mluvící předmět konkrétnímu žákovi s tím, že potřebujeme nějaké návrhy a že vědí, jak to udělat. Některé typy od žáků:

- mluvíme hodně, ale ne k věci, spíše mezi sebou,
- neposloucháme se, zábavnou hru, smát se,
- představit se, více se poznat, co děláme za sport, aktivity,
- říct si, jaké máme cíle,
- chovat se stejně (podobně) – někdo se chová hrozně, někdo hezky, je to tu jiný, každý má jiný humor, těžké se bavit jako celá třída,
- něco interaktivnějšího, neztrácet pozornost, zkoušet pozornost,
- i když se bojíme, odvážit se říct, co nás napadá,

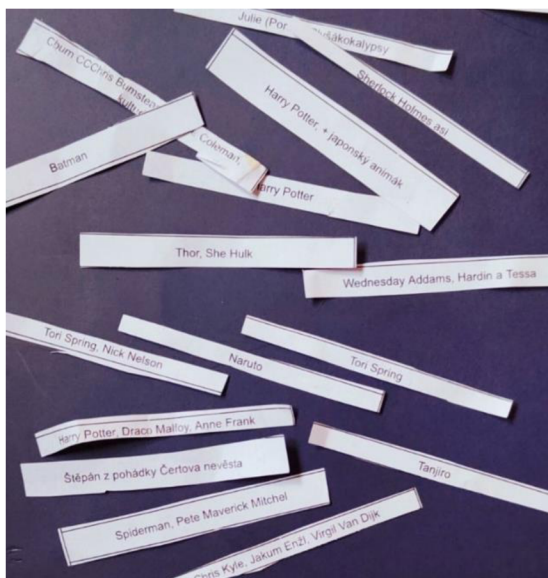
- abychom se více poznali, brát to vážně,
- čím dřív se budeme bavit, tím dřív vymyslíme plán, co dělat s tou školou,
- zapojit humor, pochopit se, odlehčit atmosféru, být k sobě upřímní,
- vážnost i humor, zároveň to nebrat, že musíme vše dělat, mluvit pravdu,
- konkrétní sdílení o kamarádství a odstříhnutí se na konkrétní žačku ve třídě (což způsobilo pláč, později intervenci ze strany facilitátorky),
- abychom se shodli,
- měli bychom se cítit komfortně v kruhu, někdo nemusí (chtít) mluvit před lidmi,
- humor ano, ale ne hnusný, aby se nebáli lidi vystoupit z komfortní zóny,
- mohou tu být jakákoliv témata, žádné téma není tabu.

Před tím, než se posuneme dál je potřeba ještě něco sdílet nebo tady odložit?

- to, co se tu řekne, aby se neříkalo dál,
- sdílení o slovním ubližování konkrétnímu žákovi, a veřejná omluva směrem k němu. Můj humor ten druhý nemusí vzít dobře a může mít problémy (fyzické, psychické, může se sebepoškozovat),
- téma ukončování kamarádství a odloučení.

Poslední téma přineslo velké emoce u některých žáků. Facilitátorka, krátce vysvětlila, že každý z nás pochází z různého prostředí, zázemí a máme jiné názory, které vedle sebe mohou být. Není potřeba přesvědčovat druhého o tom svém názoru. Během vysvětlování jedna žákyně odešla plakat ven. Facilitátorka informuje skupinu o tom, že během skupinového cvičení za žákyní půjde a potřebuje pomoc skupiny, aby se mohla žákyně vrátit a zařadit do skupiny. Následuje rozdělení do čtyř skupin (rozpočítáním 1,2,3,4) jako trénink práce ve skupinkách s lidmi, se kterými běžně nespolupracuji a autorka zadala úkol: Vyberte si z košíčku tři lístečky hrdinů (obrázek č. 9) a ve skupině si vyberte jednoho z nich a řekněte si, co o něm víte, abyste jej mohli představit ostatním. Všichni ostatní, po představení hrdiny skupinou, mohli doplňovat, co ještě nebylo řečeno. Skupiny postupně představili svého vybraného hrdinu a ti, co byli mimo skupinku, doplňovali, jaké má vlastnosti a co umí. Přehledný seznam hrdinů je uveden v příloze č. 3.

Obrázek 9: Lístečky hrdinů

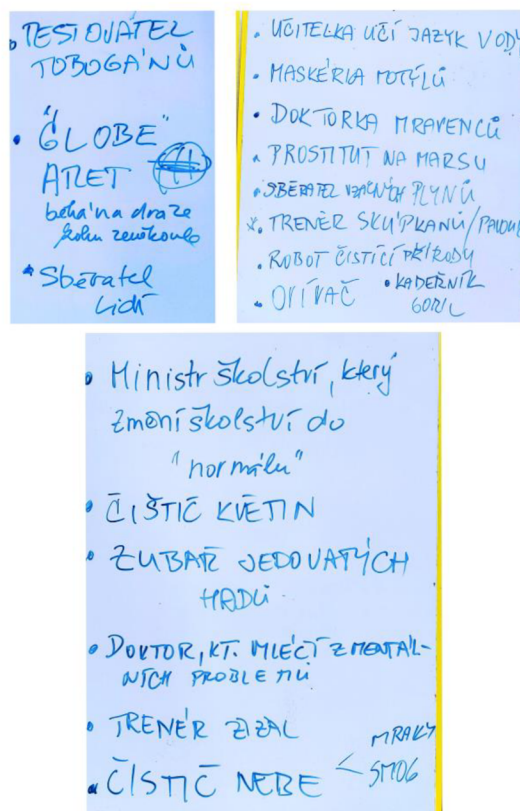
Zdroj: vlastní, 2023

Po ukončení aktivity s hrdiny následoval krátký brainstorming (popcorn), kdy účastníci sdíleli skutečná povolání, která nesou podobné či stejné rysy jako hrdinové (např. hasič, zdravotní sestra, učitelka, policista, dobrovolník aj.). Facilitátorka viděla, že ještě zbývá čas. Žáci se aktivně zapojovali do aktivit a komunikovali. V místnosti byla dobrá atmosféra. Rozhodla se přidat **aktivitu: „Povolání, které ještě není.“** Vyzvala žáky, aby si sedli do vytvořených skupinek. Úkolem každé skupiny bylo **vymyslet povolání, které ještě neexistuje**, např. recepční na měsíci, maskérka robotů („*no to už je asi reálné*“, řekla nahlas autorka), čistič šroubků apod. Úkolem je vymyslet povolání, které není, anebo může být za 10, 20 nebo 30 let. Žáci i pedagogové se pustili do vymýšlení s velkým zápletem, velmi je to bavilo. Autorka si mezi tím připravila tabuli. Všichni se vrátili zpět do kruhu a skupinky postupně představovali povolání a facilitátorka psala pracovní pozice, které ještě nejsou, na tabuli (Obrázek č. 10):

- učitelka, učící jazyk vody,
- maskérka motýlů,
- doktorka mravenců,
- prostitut na Marsu,
- sběratel vzácných plynů,

- ministr školství, který zavede systém do normálu,
- trenér sklípanů (pavouků),
- robot, který čistí přírodu,
- čistič květin (oprašuje prach),
- zubař jedovatých hadů,
- doktor, co léčí z mentálních problémů,
- trenér žížal,
- ovivač,
- čistič nebe (smog nebo od mraků? – oboje),
- kadeřník goril,
- globální atlet – běhá na dráze, kolem zeměkoule,
- sběratel lidí,
- testovač tobogánů.

Obrázek 10: Zápis na tabuli, aktivita „Povolání, které ještě neexistuje“

Zdroj: vlastní, 2023

Facilitátorka vysvětlovala kontext k proběhlé aktivitě s odkazem na Star Trek nebo spisovatele Jules Verne (zde měli žáci výraz, že opravdu nevědí⁴⁴). Pokračovala, tím že lidé tvoří příběhy svým životem, sny a představivostí např. jako Leonardo da Vinci (zde se většina žáků ozvala, že znají⁴⁵). Tito lidé své sny a představy někomu řekli, nebo nakreslili a popsali. A s odstupem doby zde létají letadla, nebo např. jako v seriálu Star Trek, kde byly dotykové panely, tak teď máme dotykové telefony. Někdo to vymyslel a hledala se technologie, aby se to mohlo uskutečnit. Je jisté, že se nová povolání budou tvořit, a to i povolání, která teď vypadají jako ze sci-fi filmu. Na setkání dostali žáci informace o webech, důležitých pro volbu školy a budoucího povolání a byl jim zadán dle **úkol – weby kariérového poradenství**.

Autorka poprosila žáky, aby si našli místo ve třídě, kde budou sami. Řekla, že cvičení, které bude následovat, je osobní, intimní a není určené pro oči druhých. Zadání pro žáky znělo: **Napiš otázku, kterou se chceš zeptat, ale bojíš se.** Žáci se zeptali, zda jen jednu, a tak se určilo maximum tří otázek. Žáci si mohli napsat otázku, která se týkala tématu volby školy nebo čehokoliv, co aktuálně řeší ve svém životě. Žáci se na kartičku nepodepisovali a vložili ji do připraveného košíčku (Obrázek č. 11). Toto byla poslední hlavní aktivita setkání a facilitátorka slíbila žákům, že otázky pečlivě prostuduje a skupina s nimi bude ještě pracovat.

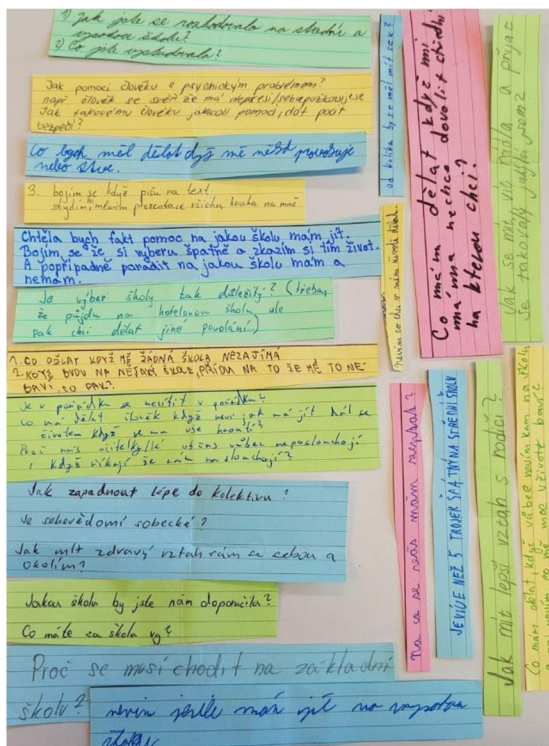
Autorka, mezi třetím a čtvrtým setkáním, zjistila, že některé otázky byly obecné ze života, jiné se věnovali tématu volby školy a některé dotazy byly o fyzickém a psychickém zdraví. Ty poslední otázky vyžadovaly zvýšenou pozornost a následnou péči. Autorka se domluvila, s výchovnou poradkyní, na dalším postupu: žáci potřebují vědět, že tyto otázky jsou důležité a je potřeba se jim věnovat, bude jim vysvětlen pojem tzv. oznamovací povinnost a dostanou informace o Lince bezpečí⁴⁶ a o jejím fungování. Tyto informace byly žákům sděleny na posledním setkání.

⁴⁴ Pozorování autorky.

⁴⁵ pozorování autorky.

⁴⁶ Linka bezpečí (LB) je služba telefonické (chatové, e-mailové) krizové intervence pro děti, dospívající a dospělé do 26 let, která je poskytována anonymně, zdarma a non-stop. Telefonní číslo na LB je 116 111 a je uloženo v základních kontaktech telefonu, stejně jako čísla na policii nebo hasiče.

Obrázek 11: Otázky na kartičkách

Zdroj: vlastní, 2023

Seznam otázek od žáků osmé třídy⁴⁷:

- Jak jste se rozhodla na střední a vysokou školu? Co jste vystudovala?
- Jak pomoci člověku s psychologickým problémem? Např. člověk se svěří, že má depresi/sebepoškozuje se. Jak takovému člověku jakkoli pomoci, dát pocti bezpečí?
- Jak zapadnout lépe do kolektivu? Je sebevědomí sobecké? Jak mohu mít zdravý vztah sám se sebou a okolím?
- Nevím, co chci v mém životě dělat?
- Co mám dělat, když mi máma nechce dovolit střední na kterou chci?
- Je výběr školy, tak důležitý? (třeba že půjdu na hotelovou školu, ale pak chci dělat jiné povolání ...)
- Nevím, jestli mám jít na vysokou školu
- Proč se musí chodit na základní školu?

⁴⁷ Někteří napsali více otázek, tak jsou napsány společně a pořadí otázek níže v seznamu je náhodné a otázky jsou ponechány maximálně tak, aby odpovídaly tomu, jak je žáci napsaly.

- Jakou školu byste nám doporučila? Co máte za školu vy?
- Chtěla bych fakt pomoci na jakou školu mám jít. Bojím se, že si vyberu špatně a zkažím si tím celý život. A popřípadě poradit na jakou školu mám a nemám.
- Od kolika by se měl mít sex?
- Co bych měl dělat, když mě někdo provokuje nebo štvě?
- Bojím se, když píšu text stydím, že mluvím prezentace všichni budou na mě (tento text psal žák, jehož rodný jazyk není čeština, je v původním znění).
- Co dělat, když mě žádná škola nezajímá? Když budu na nějaký škole, přidu na to že mě to nebaví, co pak?
- Je v pořádku mít sex, v ten den, kdy ti je 15 let?
- Je více než 5 trojek špatný na střední školu?
- Je v pořádku se necítit v pořádku? Co má dělat člověk, když neví, jak má jít dál se životem, když se mu vše hroutí? Proč nás učitelky/lé občas vůbec neposlouchají i když říkají, že nám naslouchají?
- Na co se vás mám zeptat?
- Jak velké procento se dostane na poprvé na střední školu?
- Jak dlouho může trvat deprese?
- Jak mít lepší vztah s rodiči?
- Co mám dělat, když vůbec nevím, kam na školu a ani nevím co mě moc v životě baví?
- Jak se mít, víc rád(a) a přijmou se taková/ý jaká jsem?

4.3.5 Setkání čtvrté – závěrečné – 24. 1. 2023

Záměrem tohoto setkání je dokončit nebo uzavřít rozdělané aktivity. Zažít pocit naslouchání a opravdového sdílení. Na základě otázek předat informace o Lince bezpečí (návaznost na otázky, které mohou indikovat nahlašovací povinnost) a jak to na službě chodí, když se tam dovolají. Dát informaci o důvěrnosti a povinném nahlašování (omluvit se za zapomenutí) a navrhnout předání témat z otázek výchovné poradkyni, aby s nimi mohli dále pracovat (hlasování, palcem).

Plán

Aktivita 1: Nová perspektiva

Cíl: Zážítí vytváření nových skupin, inkluze, vyzkoušet možnost mít nové kamarády, nové pohledy, vystoupení z komfortní zóny a stereotypů (sezení se stejnými spolužáky)

Zadání: Přesednout si vedle někoho, koho neznáme, nebo se s ním nekamarádíme, a zároveň, abychom si vyměnili místo k sezení (nezůstaneme na svém místě, ani na místě vedle). Je možné pak vidět novou/ jinou perspektivu (úhel pohledu). Na závěr, základní kruh o tom, jaké to bylo.

Aktivita 2: Otázka, kterou se chci zeptat, ale bojím se. (pokračování)

Cíl: Věnovat se otázkám, které položily, dát příležitost k tomu, že (sami mezi sebou) znají odpovědi na otázky (tzv. moudrost kruhu), že je v pořádku se ptát a odpovídat vlastní zkušeností (příběhem). Vyzkoušení intimnější formy poradního kruhu, aby mohli sdílet déle.

Forma: akvárium, základní

Potřeby: Košíček s otázkami (předem roztřizeny, v košíčku jsou jen otázky, které souvisí s tématem volby školy či povolání)

Zadání: Skupina vytvoří dva soustředné kruhy (tzv. menší kruh, ve větším kruhu). Vysvětlení, jak bude tato forma fungovat. Vnitřní kruh sdílí a venkovní kruh podporuje ty co jsou uvnitř a pozorně sleduje co se děje uvnitř kruhu (zmínění role svědka). Vnitřní kruh: každý si vylosuje (vybere) otázku. Když je připraven, vezme si mluvící předmět a otázku přečte nahlas. Všichni ve vnitřním kruhu na tuto otázku mohou odpovědět svým příběhem nebo zkušeností. Na závěr zpětná vazba, čeho si všimli, jaké to bylo, pro účastníky uvnitř kruhu a ve venkovním kruhu.

Kontrola úkolu: S VP bylo domluvena kontrola domácího úkolu, aby žáci věděli, že když se úkol zadá, tak se také vyžaduje, a respektují se ti, kteří úkol vypracovali. Mohou ho mít v hlavě, na telefonu nebo napsaný (obrázek č. 6)

Skutečnost – jak setkání probíhalo

Facilitátorka si na sezeních všimla, že žáci si sedají většinou na stejná místa a vedle svých kamarádů. Před zahájením Poradního kruhu přinesla téma opouštění školy, rozpadnutí této skupiny a vytváření nových skupin. Existují skupiny, které nemohou ovlivnit nebo si vybrat (např. kolektiv na střední škole, na brigádě apod.), a proto je dobré si toto vyzkoušet. Vyzvala celou skupinu, aby si přesedli vedle někoho, koho neznají, nebo se s ním nekamarádí, a zároveň, aby si i vyměnili místo k sezení, aby viděli jinou perspektivu (úhel pohledu).⁴⁸ Hledání nového místa a přesun, žákům netrvalo dlouho, a jak ze zpětné vazby bylo patrné, nebylo to pro ně těžké, obecně „věděli kam (tzv.) patří“. Aby si žáci uvědomili, co si tímto cvičením vyzkoušeli a ukotvili si zážitek, zeptala se autorka na otázku: **„Jaké to pro vás bylo najít si své nové místo? Jak ti je, kde teď sedíš?“**, a poslala předmět dokola formou základního councilu a žáci sdíleli např.:

- Sedím zde, protože se moc nebavíme.
- Bylo to moc rychlé, přišla jsem pozdě. Sedla bych si jinač.⁴⁹
- Na mě toto místo zbylo, a nechtěla jsem sedět u dveří.
- Mě je jedno, kam si sednu.
- Nevadí mi to.
- Každý tak trochu věděl, kam si sedne.

Facilitátorka poděkovala za aktivitu, že do toho „šli“, a také za sdílení, jaké to pro ně bylo. Sdílela také vděčnost za otázky, které napsali na konci třetího setkání. Informovala žáky, že některé otázky byly důležité (některé až životně) a bylo škoda se jim nevěnovat dál. Domluvila se s poradkyní na tom, že by se tématům v otázkách s žáky v budoucnu věnovali a společně si odhlasovali, zda ta obecná témata může sdílet s poradkyní. Facilitátorka zde zmínila chybu, kterou udělala, a to je, že žáky neinformovala o povinném nahlašování, což měla udělat na začátku setkávání. Zároveň se za to omluvila a vysvětlila, co to znamená. Žáci chtěli témata řešit, a tak odhlasovali jejich sdílení s pedagogy.

⁴⁸ Aktivita 1: Nová perspektiva

⁴⁹ Poznámka autorky: Někdy se autorka spontánně doptávala. Kam? Odpověď: Mezi ty, se kterými se moc nebavím.

Kruh začal připomenutím, že se učíme otevřenému sdílení a naslouchání. Tentokrát přání přineslo nejvíce žáků ze všech sezeních a zapojili se také žáci, kteří se předtím do věnování nezapojovali. Témata, která zazněla např.: „lidem na Ukrajinu“, „co se (mi) nedaří, aby se zlepšilo“ a „jsou lidé na které se můžeme obrátit“. Na výzvu facilitátorky se přesunuly židle tak, že vytvořily dva soustředné kruhy, tzv. vnější a vnitřní kruh. Vysvětlila se aktivita 2, dle zadání. Do středu si sedlo 5 dobrovolníků, kteří si vybrali otázku, kterou chtějí položit. Vnitřní kruh si zvolil síť jako formu Poradního kruhu a házecí srdíčko jako mluvící předmět. Začali věnováním a vhozením kamínků do vody. Postupně četli otázky a sdíleli příběhy a své zkušenosti. Otázky, které si žáci vybrali:

- Jak mít lepší vztah s rodiči? Jak se mít víc rád/a? Jak se mít, víc rád(a) a přijmou se taková/ý jaká jsem?
- Co mám dělat, když mě žádná škola nezajímá?
- Co má dělat, když mi máma nechce dovolit střední, kterou chci?
- Co bych měl dělat, když mě někdo provokuje nebo štve?

S každým sdělením se kruh propadal do větší důvěry, hlubšího sdílení a zranitelnosti. Venkovní kruh se postupně ztišoval v přímé úměře k intimitě a opravdovosti sdílení. V kruhu se objevila témata: šikany, špatného prostředí v rodině, nekomunikace s dětmi ze strany rodičů, nebo vzájemná nekomunikace, křičení ze strany jednoho z rodičů, vysoké nároky, posmívání, přijetí vlastního těla, poruchy příjmu potravy apod. V tomto intimním kruhu 6 lidí (5 žáků a facilitátorka), který byl držen velkým kruhem, se vytvořilo dostatečné bezpečí pro sdílení emocí, slz a bolesti. Žáci se postupně učili přinášet svůj příběh, zkušenost místo názorů nebo rad. Když každý v malém kruhu dostal odpověď na vybranou otázku, kruh se společně uzavřel, několika slovy, jak nám teď je (po tom sdílení). Pak si žáci z vnitřního kruhu sedli do velkého kruhu. Na žádost žáků se pokračovalo druhým kolem, do kterého se přihlásili i žáci, kteří v předchozích setkáních byli spíše stranou, vyhýbali se sdílení nebo nemluvili vůbec. Toto bylo překvapení pro přítomné pedagogy. Postup kruhu byl stejný jako v prvním kole. Sdílení bylo ještě důvěrnější a osobní. Ve skupině se rozhostilo opravdové naslouchající ticho. I přes těžkou atmosféru sdílených témat bylo cítit ve skupině úlevu, blízkost a spokojenost. Proběhl krátký esenční popcorn venkovního kruhu s otázkami: Jaké bylo naslouchat? Co se tě dotklo? Čeho jste si

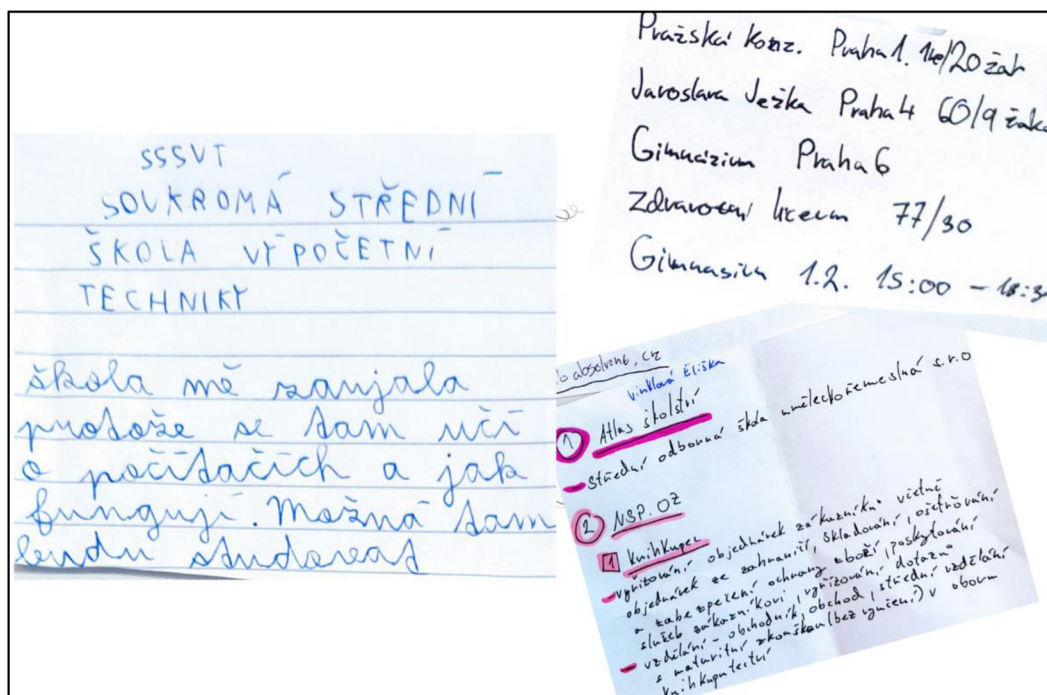
všimli? Facilitátorka poděkovala za hluboké sdílení, že se jí to velmi dotklo. Nabídla reflexi, čeho si všimla: Tím, že se bojí být zesměšněni nebo zranění od ostatních, tak to je důvod, proč nemluví nebo nesdílí své názory nebo to co umí.

Facilitátorka ukázala informace na tabuli o Lince bezpečí, které si předem připravila, a vysvětlila jak linka důvěry pro děti a dospívající funguje. Uvedla příklady, s jakými tématy na linku mohou volat. Po návratu pozornosti od tabule do velkého kruhu autorka žákům ještě jednou poděkovala za sdílení, za tu pozornost, kterou věnovali příběhům, a za vytvoření bezpečné atmosféry.

Podle společné dohody s pedagogy bylo důležité věnovat se zpracovaným úkolům (weby kariérového poradenství), který byl zadán na třetím setkání. Několik žáků sdělilo, že papírek s názvy webů předali rodičům, někteří se na ně podívali na telefonu, ale nic si nezapsali nebo to neměli s sebou a někteří jej vypracovali písemně (Příloha č. X). Ve velkém kruhu žáci postupně sdíleli (popcorn formou) jaké školy, které je zaujaly, zaměstnání a dovednosti. Některé příklady úkolů:

- Zdravotní lyceum; kardiolog/kardioložka,
- SOŠ umělecká, řemeslná; knihkupec (objednávky, služby zákazníkům),
- Pedagogické lyceum,
- Botanicko-chovatelsko-umělecká škola v Litomyšli, chovatel v Zoo (má vysoký plat, pečuje o zvířata),
- Soukromá škola IT; programátor her

Obrázek 12: Příklady psaných splněných úkolů – weby volby škol a povolání

Společné ukončení ve stoje. Facilitátorka připomněla důvěrnost. Žáci navrhli ukončení formou úklony, jásavého výkřiku a zatleskání. Během odchodu žáků si facilitátorka všimla, že se s jednou žačkou něco děje (neverbální výraz, postoj těla). Facilitátorka jí jemně oslovila a zeptala se, jak se jí daří? Žačka se rozplakala a sdílela, že si rozvzpomenula na traumatickou událost, která se jí vybavila při naslouchání příběhům. Facilitátorka poskytla rychlou krizovou intervenci doptáváním otevřených otázek. Žačka mohla sdílet příběh události a jak jí teď je. Po chvílce cítila úlevu, a dokonce se objevil i smích. Domluvili se, že o tom bude mluvit s někým, komu věří, nebo se může obrátit i na VV. Žačka odešla v doprovodu spolužačky.

4.3.6 Závěrečná zpětná vazba – pracovní oběd s pedagogy – 1. 2. 2023

Neformální setkání s VP a TU se uskutečnilo cca týden po absolvování posledního setkání a trvalo dvě hodiny. Hlavní motivací ke schůzce, kromě potřebné zpětné vazby, bylo poděkování za umožnění konání programu ve škole. Autorka (A) se doptávala na jejich názory, vhledy, postřehy, vhodnost aktivit, přístup facilitátorky, obsah, reakci žáků a doporučení do budoucna. Obecně se použily otázky např.: Jaký z toho máte dojem? Co bylo prospěšné? Co by se mělo udělat jinak? Všimli jste si na žácích

nějakých změn? Níže je seznam zpětné vazby ze závěrečného setkání (poznámky, které řekla autorka jsou označeny takto (A)):

- Všimli si změn chování některých žáků, např. žákyně se více zapojovala při zeměpisu, úsměvy od žákyň stylem „ráda tě vidím“, přišly a ptají se více otevřeně.
- Ke srovnání Poradních kruhů a aktivit s programem od Úřadu práce řekli, že tamto byla frontální přednáška a prezentace a žáci u toho „totálně spali“, oproti setkáním s PK.
- Facilitátorka by měla mluvit méně. Hloubka jejího sdílení a obsah byl v pořádku. Zároveň, pokud by vysvětlovala méně, tak je zde pochybnost, zda by to žáci pochopili. Vysvětlování bylo v pořádku, spíše osobní sdílení, to bylo dlouhé.
- Mělo by se začít nácvikem komunikace.
- Facilitátorka mluvila s žáky hezky, sama si je „kočírovala“. My bychom asi „startovaly“ dříve.
- V situacích, které byly za hranou, facilitátorka zasahovala adekvátně, nenechala se „vytočit“.
- Některé žákyně se (díky Poradnímu kruhu) rozmluvily, dokonce hodně. Před tím mlčely a nezapojovaly se.
- V závěrečném kruhu se ozvalo hodně názorů, že mají problémy s posmíváním, vysmíváním, ubližováním, a to cítí velmi špatně. Útoky na vzhled. Otevřeli se. Padla otázka, kdo to, tam dělá.
- Jsou takové skupinky, které se mění. (A)
- Když se ukáže zranitelnost ve skupině, tak jako tady žákyně, která plakala, něco se jí dotklo, tak v tu chvíli to byl „breaking point“⁵⁰, to celou skupinu změnilo. Chvilku byli zaražení. Zafungovalo také to, když facilitátorka ukázala také svou zranitelnost, tím že sdílela, že už neví, co s tím, že neví, co dělat, aby kruh fungoval, a pak se oni zapojili a vymysleli, jak spolu komunikovat, a tam se otevřeli a sdíleli své potřeby např. aby se nelhalo. (A)
- Ve vnitřních kruzích to bylo nejsilnější. (A)

⁵⁰ Překlad autorky: bod zlomu.

- Tam byli žáci konkrétnější. Tím by se mělo pro příště začít. Všichni poslouchali, tak je to zajímavé. Čím více se sdílelo osobně a konkrétně, tak tím více šli ostatní do ticha, bylo vidět, že se jich ty příběhy také dotýkají. (A)
- Chtěli se také zapojovat.
- Hodně nás překvapilo, kolik lidí žije v nesouladu. To mě také překvapilo. Víme jen něco.
- Při zpětném pohledu jsem se snažila udělat méně aktivit, tak i přesto jich bylo moc. Snažila jsem se udělat hodně.
- Úvodní hra trvala skoro 45 minut. Měla jsem nějaká očekávání, jak dlouho to bude trvat a nevyšlo to. (A) To zároveň nejde úplně naplánovat, závisí to na kolektivu.
- Ze začátku, jak mlčeli, napadalo mě, že se bojí se shodit. Raději před tabulí si nechají dát pětku.
- Přišlo nám, že žáci měli přístup „nějak to tu přežiju“ a pak se to nějak zlomilo. Facilitátorka žáky pochválila za to ticho, že se může mlčet a zároveň, že jim to nic nepřinese.
- Dotaz na vnímání času (3 vyučovací hodiny). Autorka sdílela, že se, ke konci sezení, těžce soustředila a že bylo vidět na žácích, že už myslí, jak půjdou domů (cca 20 minut před koncem). (A) Když to odsýpalo, tak to přišlo krátké. Ta poslední hodina byla krátká.
- Více času na vystřídání ve vnitřním kruhu, ti, co byli venku, neměli tolik příležitost mluvit. Takže více času na tento druh sdílení.
- Autorka reaguje, že by byla vhodná „spirála“, další forma poradního kruhu.
- Téma her a aktivity versus čas v kruhu: Kdyby v kruhu povídali, tak by to šlo, ale protože mlčeli, tak to šlo pomalu. Možná kvůli velkému ostychu. Zvažování, čím to bylo a přináší se také možnost, že někteří to mohli brát jako, že se „ulejí z výtvarky“, bude to zábava. Budou hned vědět kam se hlásit (na školu).
- Když by skupina byla komunikativnější, tak by to také mohlo být jiné.
- Fáze skoro 15minutového ticha, které proměňovalo od fáze „nebudu mluvit“ přes „vydržím to dlouho“ (kdy ve skupině byl ještě „šrum“) k fázi „rezignace“

až k „příjemnému tichu“. (A) Žáci poznali, že facilitátorka vydrží ticho, že sem také patří, nedostali „vynadáno“.

- Pedagogové nezaznamenali, že by nepřítomnost asistentky žáky nějak ovlivnila.
- Nedožvěděli se, že by se někde něco říkalo o kruhu. Předpokládají, že důvěrnost dodrželi. Nemluvalo se o tom vůbec.
- Ke splnění úkolu o webových stránkách se zmiňuje, že jsou některé celkem náročné (nsk.cz) a nepřehledné. Těžko se v nich hledá. Atlas školství je přehlednější a je tam mnoho užitečných informací (kolik přijali uchazečů).
- Doporučení pedagogů přítomných setkání bylo zařadit Poradní kruh jako součást výuky, pro 7., 8. a 9. ročníky. Začínalo by se komunikací, sebepoznáním. Ideální v předmětu rodinná výchova či občanská nauka. Cílem je naučit se komunikovat. Někde (na jiných školách) mají předměty život a práce či zdraví a životní styl. Od začátku 7. ročníku. Až teď zjistili, při práci ve skupinkách, že žáci umí komunikovat. Doporučení na frekvenci dvě vyučovací hodiny jednou za 14 dní. Průměrně je 33 hodin do školního roku.
- Živější. Zároveň záleží na třídě, některé by povídání více sedělo. To poslední setkání se vymykalo všem předchozím setkáním, takto to bylo ono.
- Bohužel ve třídnických hodinách nemáme čas na zařazení Poradního kruhu.
- Sociometrické dotazníky (vztahy ve třídě) to by bylo dobré zařadit.
- Zařazení aktivit zaměřené na emoce a diskusi.
- Celkově se setkání líbila a ideální by bylo, kdyby pokračovala pro celou třídu, 2 x do měsíce, protože na kroužek by nechodil celý kolektiv. Další možností je nabídnout zájmový kroužek na 1 až 1, 5 hodiny.
- Přínosy PK byly v komunikaci a otevřenosti žáků, u některých to bylo opravdu markantní (žákyně nemluvila vůbec a v PK se rozmluvila, pro pedagogy „neuvěřitelně“). Překvapení, jakou měli někteří žáci slovní zásobu. Že při nastavení prostředí a bezpečí mluví více a v celých větách.
- Komunikace je důležitá pro pohovory, které jsou součástí přijímacího řízení.
- Motivace pedagogů se v Poradním kruhu vzdělávat a metodu používat.
- Je důležité vytvořit metodiku, která je plánovaná dopředu, která má jasný cíl a cestu. Místo neustálého reagování na situaci a žáky ve třídě.

- Autorka se, na závěr zpětné vazby, domluvila s pedagogy, že společně uspořádají ještě jedno setkání a poradním kruhem a hrami (jeden den v červnu).
- Sdílení typů na exkurze pro žáky do organizací či firem např. Microsoft či (T-Mobile) Magenta Centrum.
- Autorka měla dát více času pedagogům na přemýšlení a odpovědi.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Bakalářská práce na téma Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové poradenství se zabývala propojením metody Poradní kruh s kariérovým poradenstvím se žáky posledních ročníků základní školy.

Teoretická část byla rozdělena do 2 kapitol. První kapitola se zaměřila na pojmy poradenství a byly vysvětleny základní pojmy týkající se tématu poradenství, skupinové poradenství, kariérové poradenství ve školách. V další kapitole byla pozornost zaměřena na techniku „Poradního kruhu“, kruhové uspořádání, pomůcky, záměry, role a techniku jako takovou.

Praktická část se věnovala charakteristice vybrané školy a cílové skupiny, kterou byla 8. třída základní školy na Kladensku, kde se uskutečnila čtyři setkání, do kterých byla rozdělena aplikace metody. Praktická část přinesla konkrétní praktické zkušenosti s využitím techniky „Poradního kruhu“ s žáky osmé třídy. Na základě informací, získaných autorkou během jednotlivých setkání a evaluací, byla ověřena vhodnost použití techniky „Poradní kruh“ pro skupinové kariérové poradenství na základních školách. Následně byla vytvořena obecná doporučení pro aplikaci techniky „Poradního kruhu“ pro skupinové kariérové poradenství pro žáky základní školy. "

Doporučení

Použití metody Poradního kruhu ve spojení s kariérovým poradenstvím se prokázalo jako vhodné a potřebné. Pedagogové, kteří byli přítomni celému procesu, tuto metodu vítají a všimli si, že měla **zásadní efekt v oblasti komunikačních dovedností** žáků a jejich zapojení do aktivit.

Třídní učitelka a výchovná poradkyně by rády zařadily Poradní kruh jako předmět do výuky, a to 2x za měsíc na 2 vyučovací hodiny (90 minut), tj. cca 33 hodin za rok.

Autorka, na základě praktické aplikace metody Poradního kruhu ve skupinovém kariérovém poradenství pro žáky 8. třídy základní školy, zjistila:

- že jsou přítomny negativní postoje a názory VV a TU na konkrétní žáky nebo třídu jako celek (toto své pozorování ihned na začátku sdělila výchovné poradkyni, aby to bylo transparentní),

- nedostatky v komunikačních dovednostech žáků,
- absenci bezpečí ve třídě pro otevřenou komunikaci,
- že některé chování žáků (o kterém mluvili) může vykazovat známky šikany,
- minimálně polovina žáků hovořila o problémech v komunikaci s rodiči (křik, nemluvení, ignorace apod.) nebo o problémech v rodině obecně,
- žáci mají zkušenosti nebo ví o někom, kdo má zkušenosti se sebepoškozováním,
- většina žáků pochybovalo o svých schopnostech či o přijetí na školu,
- že, když měli příležitost, tak sdíleli i své sny, přání a naděje,
- že mají chuť a potenciál věci měnit, ale naráží na stěnu „že to nemá cenu“,
- v setkáních se objevovala např. tato témata: vysmívání, deprese, poruchy příjmu potravy, ztráty kamarádů, rozvody rodičů, konflikty v rodinném prostředí a zároveň témata podpory od sourozenců, prarodičů či kamarádů nebo spokojenost s koníčky, kterým se věnují,
- na žáky, podle autorky, působil i věkový rozptyl žáků ve třídě od 13 do 15 let věku („skupinky“), a to, že 2 žáci budou odcházet na konci 8. ročníku,

Autorka doporučuje, při další aplikaci Poradního kruhu ve skupinovém kariérovém poradenství, následující postup.

Před Poradním kruhem s tématy kariérového poradenství (volby školy) je důležité nejprve zařadit **série Poradních kruhů se zaměřením na vytváření bezpečí, komunikaci, sebepoznání a seberozvoj**. Po absolvování těchto sérií je vhodné zařazení kruhů s tématy **vize a možnosti** a na závěr kruhy o **rozhodování, plánování a akci**. Doporučuje se zařadit průběžné a závěrečné evaluace a zpětné vazby se žáky na proběhlé aktivity, Poradní kruhy a cvičení. Samozřejmě i hravou kreativní formou.

Návrh ideální varianty aplikace Poradních kruhů ve školách se zaměřením na kariérní poradenství pro žáky posledních ročníků základní školy

- jednotlivé série Poradních kruhů by měly trvat polovinu školního roku,
- jedna série by měla obsahovat cca 15 Poradních kruhů po dvou vyučovacích hodinách (tj. 90 minut v kuse)
- začínat by se mělo už v 7. ročníku ZŠ (nápad pedagogů při zpětné vazbě).

Série Bezpečí

Žáci se potřebují, pro skupinovou (i individuální) práci, s jakýmkoliv tématem, cítit bezpečně, aby o něm mohli přemýšlet a komunikovat jej. Vztahy ve škole (žák-žák, žák-učitel) a vztahy v domácím prostředí žáky zásadně ovlivňují. Bezpečí je základnou pro další nadstavbová témata⁵¹, a proto je důležité téma zařadit jako první. Součástí této série by měly být i Poradní kruhy s tematikou pomoci a podpory v náročných a život ohrožujících situacích (sebepoškozování, deprese, šikana) a poskytnutí informací včetně nabídnutí dalších možností podpory.

Série Komunikace

Pokud je ve skupině navozeno dostatečné bezpečí, tak je pro účastníky jednodušší sdílet své názory, postoje, svou zranitelnost, pocity a prožívání. Tato série by byla více zaměřena na praktikování metody Poradního kruhu, tj. naslouchání srdcem (praktikování vědomé pozornosti a soustředění), spontánní mluvení ze srdce (umění vyjadřování) a ve sdělení jít k podstatě. Žáci by se v této sérii učili různé formy Poradního kruhu. Zkoušeli by provázet Poradním kruhem a dávat si navzájem podpurnou konstruktivní zpětnou vazbu, kterou by se učili efektivně přijímat a nakládat s ní. Existuje mnoho dalších technik, cvičení a přístupů, které se mohou přidat nebo kombinovat s Poradním kruhem.

Sebepoznání a seberozvoj

Budeme předpokládat, že se žáci (po dvou fázích) cítí více v bezpečí, rozvíjejí se ve svých komunikačních dovednostech a mnohé se o sobě a ostatních naučili. V této fázi začnou sbírat ovoce toho, co zaselí. Poradní kruhy jsou skvělým nástrojem pro sebepoznání a pro seberozvojové aktivity. Autorka během setkání zjistila, že žáci neznají sami sebe, své přednosti, limity a dovednosti. Pro některé z nich bylo docela těžké najít na sobě vlastnosti, které mají na sobě rádi. Reakce, při zadání otázky o dovednostech („Co ví, že umí?“), byly například: „nic neumím“, „nevím“ nebo „deset věcí, tak to fakt nedám“. V této sérii se dá kombinovat metoda Poradního kruhu s dalšími aktivitami a cvičeními ze zážitkové pedagogiky a osobního rozvoje. V této

⁵¹ Toto zjištění koresponduje s Maslowovou pyramidou potřeb konkrétně: potřeba bezpečí, jistoty a pocit sounáležitosti.

fázi je také vhodné zařadit různé hravé, osobnostní a poradensko-kariérní testy, které mohou žákům doplnit skládačku sebepoznání o části, kterých si ani nejsou vědomi.

Vize a možnosti (v této sérii je kariérové poradenství)

Tím, že žáci budou znát své silné stránky a přednosti, stejně jako své limity a slabé stránky, tak mohou uvidět, kde se mohou uplatnit, co je baví, v čem jsou jedineční a co mohou rozvíjet. Jsou si více vědomi sami sebe (sebevědomí). V této sérii by se žáci mohli seznámit s množstvím (vybraných) informačních zdrojů (webů, aplikací, letáků, sociálních sítí apod.) tzv. metodou „hands-on“ (učení se děláním). Sami by si hledali informace, pracovali ve skupinách a sdíleli v kruhu, co našli a jakou to má návaznost na to co umí nebo co je zajímavé. Mohli by sem patřit i inspirativní setkání s lidmi z praxe nebo exkurze doplněné o integraci zážitku v kruhovém sdílení. Tato fáze by se mohla nazvat expoziční, tj. žáci budou vystaveni mnoha možnostem.

Kombinace sebepoznání (seberozvoje) a nabídky možností mohou automaticky evokovat představy a vize o svém budoucím povolání nebo zajímavém studijním oboru. Tím, že se žáci budou záměrně věnovat práci s vizí, tak posilují své sebevědomí a pracují s efektem sebenaplňujícího proroctví. Kromě běžných forem Poradního kruhu můžeme zařadit formu: Snová hvězda, která pracuje se sny a vizualizací a jejich vyjadřování slovy. Další vhodnou metodou jsou koláže, obrazy a/nebo fotografie. Tím, že o svých snech a vizích žáci budou hovořit a budou je kreativně zpracovávat ve fyzické formě, mohou uvidět, že jejich sny jsou reálné a dosažitelné. V tuto chvíli žáci mohou cítit chuť své vize uskutečnit.

Rozhodování, plánování, akce

Akt rozhodnutí je spíše proces než jednorázová událost. V této fázi se pracuje s tzv. informovaným kompetentním rozhodnutím⁵². Žáci se budou učit shrnovat a posuzovat všechny znalosti a informace, které vědí o sobě včetně těch nových dovedností, které se naučili během všech sérií. S pomocí průvodců (učitelů) mohou využít metodu Portfolií, která se stává čím dál více oblíbenou i při přijímacích řízeních a pohovorech

⁵² Název autorky

na střední školy. K tomu, aby mohli žáci (většinou společně s rodiči⁵³) udělat kompetentní rozhodnutí, potřebují další indicie.

Jednou z nich je základní minimální požadavek na vzdělání (např. výuční list, maturita). Další indicie jsou související podmínky, které ovlivňují kariérní volbu (např. známky na vysvědčení (průměr), státní nebo soukromá škola, školné, stipendium, nutnost být na koleji, finanční možnosti rodiny, zázemí a podpora rodiny, možnost dojíždět, zvládnutí přijímacího řízení apod.). Což jsou informace, které si žáci zjišťovali průběžně ve 4 sérii. Podle těchto kritérií mohou společně s rodiči sestavit reálný seznam škol, kam se žák může hlásit. Seznam se ještě může zúžit po návštěvě některých škol na Dnech otevřených dveří.

V této fázi, následuje rozhodnutí, na které dvě školy si bude žák podávat přihlášku a plán, jak dosáhnout přijetí. Plán může obsahovat jednotlivé kroky, které žák potřebuje udělat ke zdárnému přijetí (např. vyplnit správně přihlášku, dodat veškerá potvrzení, připravit si klauzury a/nebo portfolio, zlepšit známky, učit se na zkoušky...). Dobrý plán obsahuje i variantu B, kdyby se žák nedostal ani na jednu ze škol.

Závěr

Bakalářská práce „Návrh aplikace metody pro skupinové kariérové poradenství“ byla pro mne velkou výzvou a zároveň splněním dalšího velkého milníku na kariérní cestě. Použila jsem metodu Poradního kruhu, kterou znám, facilituji a lektoruji, v novém kontextu (kariérního poradenství) a díky tomu jsem se zase stala nováčkem. Zkoušela jsem nové přístupy, postupy, cvičení a během přípravy a setkání (aplikace metody) jsem udělala spoustu chyb, ze kterých jsem se dost poučila. A díky tomu všemu jsem přišla na spoustu nového, co jsem na začátku ani netušila.

Na začátku Poradního kruhu, nevím, co mě čeká, kdo v kruhu zasedne a jaké příběhy budou řečeny. Potřebuji věřit v proces, moudrost kruhu a ve Vyšší sílu, že to, co se v kruhu stane, tak slouží a s touto prací to bylo podobné.

⁵³ Zákonnými zástupci, opatrovníky, učiteli, asistenty a dalšími zainteresovanými osobami.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AP	Asistent pedagoga
BP	Bakalářské práce
ČR	Česká republika
KP	Kariérové poradenství
KPr	Kariérový poradce
MP	Metodik prevence
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PK	Poradní kruh
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SKP	Skupinové kariérové poradenství
SP	Speciální pedagog
SŠ	Střední škola
ŠP	Školní psycholog
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
SPU	Specifické poruchy učení
TU	Třídní učitel/ka
VISK	Vzdělávací institut střeďočeského kraje
ZL	Zadávací list
VV	Výchovná/ý poradkyně/ce
ZŠ	Základní škola

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BALDWIN, Christina a Ann LINNEA. *The Circle Way: a leader in every chair*. Oakland: Berrett-Koehler Publishers, 2010. ISBN 978-1-60509-256-0.

BARTONÍČKOVÁ, Monika. *Kariérový koučink*. Praha: Alfa Publishing, 2007. *Management praxe* (Alfa Publishing). ISBN 978-808-6851-518.

BROWN, Steven D. a Robert W. LENT. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*. 2nd ed. Hoboken, New Jersey: John Wiley, 2013. ISBN 9781118063354.

DAVIS, R. C. a A. M. HORNE. *The effect of Small-Group Counseling and Career Course on Career Decidedness and Maturity*. *The Vocational Guidance Quarterly*, Vol. 34, No. 4, 1986

FREIBERGOVÁ, Z. *Studijní poradenství ve vzdělávání dospělých*. 2007.

GABURA, Ján a Jana PRUŽINSKÁ. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. *Série učebnic navržená ediční radou kateder sociální práce*. ISBN 80-858-5010-9.

GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. *Není uvedeno*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-731-5104-9.

HANSEN, Ellen. *Kariérové poradenství: příručka pro země s nízkými a středními příjmy*. Praha: Dům zahraničních služeb MŠMT, Národní agentura pro evropské vzdělávací programy, 2007. ISBN 80-904-0052-8.

HARGAŠOVÁ, Marta. *Skupinové poradenství*. Praha: Grada, 2009. *Psyché* (Grada). ISBN 978-802-4726-427.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. *Monografie* (Konvoj). ISBN 978807302164-1.

KIVLIGHAN, D. H. *Career Group Therapy*. *The Counseling psychologist*, Vol. 18, No. 1, January, 1990, s. 64-79.

PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. Poradenská psychologie pro děti a mládež. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1216-4.

PROVISOR, M.A., LMFT, Joe. The Ojai Foundation's Council In Schools Program: An Introduction to Council for Educators: (Internal) Training Manual. 9-24-09. USA, California, 2009.

PROVISOR, M.A., LMFT, Joe. Council in Schools: An Introduction to Council for Educators (flyer). Santa Monica, 2014.

SLAVÍK, Milan a Jana ZOUNKOVÁ. Poradenství: textová studijní opora. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Institut vzdělávání a poradenství, 2014. ISBN 978-802-1324-824.

VENDEL, Štefan. Kariérní poradenství. Vydání 1., 2008. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4717-319.

WALTEROVÁ, Eliška a David GREGER. Přejít žáků ze základní na střední školu: pohledy z výzkumů. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-807-3151-799.

ZIMMERMAN, Jack M. a Virginia COYLE. Cesta poradního kruhu: umění otevřené komunikace. V Praze: DharmaGaia, 2016. Nová éra. ISBN 978-807-4360-619.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BANĎOUCHOVÁ, Petra, Eva DITTINGEROVÁ a Martina KUROWSKI. Poradní kruh jako součást školní praxe [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2022 [cit. 2023-03-17]. ISBN 978-802-8001-186.

BERG, Leon. The Power of Listening: An Ancient Practice for Our Future: Leon Berg at TEDxRedondoBeach [online, youtube video]. In: . 12.06.2013 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://youtu.be/6iDMuB6NjNA>

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj [online]. Praha: Český statistický úřad, 2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: rb.gy/xmxs9q

Český statistický úřad: Statistická ročenka Středočeského kraje - 2022 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2022 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: rb.gy/xlfhjc

DŽIBRÁN, CHALÍL. PROROK [online]. ceskaliteratura.cz, z angličtiny přeložili Eliška a Boris Merhautovi, 2023 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.ceskaliteratura.cz/translat/gibran.htm>

EUROGUIDANCE: Poradenství v České republice [online]. Praha: Euroguidance, 2021 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/poradenstvi-v-cr.html>

EUROGUIDANCE: Poradenství na základních a středních školách [online]. Praha: Euroguidance, 2021 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/poradenstvi-v-cr/poradenstvi-na-skolach.html>

FREIBERGOVÁ, Zuzana, ed. Poradenství pro volbu povolání a zaměstnání na úřadech práce v České republice [online]. Praha: Národní vzdělávací fond, Národní informační středisko pro poradenství, 2005 [cit. 2023-03-17]. ISBN 80-867-2825-0. Dostupné z: rb.gy/mnnzxx

HARPER, Douglas. Online Etymology Dictionary [online]. USA: Harper Family, 2023 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/>

HOBSON, Nicholas M., Devin BONK a Michael INZLICHT. Rituals decrease the neural response to performance failure. PeerJ [online]. 2017, 5 [cit. 2023-03-27]. ISSN 2167-8359. Dostupné z: [doi:10.7717/peerj.3363](https://doi.org/10.7717/peerj.3363)

MPSV: Základní informace o OECD. MPSV [online]. ČR: MPSV, 2020 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zakladni-informace-o-oecd>

MŠMT: MŠMT na fóru OECD k reformě vzdělávacích politik. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: rb.gy/3jas9p

MŠMT: RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. MŠMT, 2022 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z rb.gy/qy9ow

MŠMT. Vyhláška č. 72/2005 Sb.: Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Zlín: Zákony pro lidi, 2021. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>

OECD, Investing in Career Guidance [online]. Paris: OECD, b.r. [cit. 2023-03-17].
Dostupné z: rb.gy/rq6ygr

OXFORD LANGUAGES: Oxford Languages and Google [online]. Oxford: Oxford University Press, 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: rb.gy/f3mv2p

PČR. Pomoc obětem TČ: Oznámení trestného činu [online]. Praha: Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: rb.gy/ajk5oz

SCS.ABZ.CZ: slovník cizích slov [online]. Ostrava: www.slovník-cizich-slov.abz.cz, ABZ knihy, 2023 [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: rb.gy/v4rhtl

TOMEŠOVÁ, JUDr. Jana. Ohrožené dítě a oznamovací povinnost [online]. ATLAS CONSULTING spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP, 19.08.2021 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: rb.gy/wdkolx

VATAY, Jaroslava. Statistika – Počáteční otázky, ZŠ, 8. třída, Kladensko, 20. 12. 2022 - ke sdílení. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: rb.gy/ufc0

WAYS OF COUNCIL [online]. USA: Ways of Council, b.r. [cit. 2023-03-18].
Dostupné z: www.waysofcouncil.net

DALŠÍ ZDROJE

AWAD, Itaf a Jaroslava VATAY. Council I. - Introduction: Online training for Council facilitators [online]. In. 13. 2. 20023 [cit. 2023-03-18]. Trénink proběhl online v reálném čase, bez záznamu

PROVISOR, J. (2016-2019). Workshop poradních kruhů ve vzdělávání. Brno.

MŠMT. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2021a-03-23]. Dostupné z: rb.gy/pilqzp

MŠMT. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. [online]. [cit. 2021b-03-23]. Dostupné z: rb.gy/set8yb

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Příklad kruhového uspořádání.....	19
Obrázek 2: Tradiční rozmístění žáků – jednosměrná komunikace	20
Obrázek 3: Poradní kruh, střed (svíčka, oheň) a mluvčí předmět.....	22
Obrázek 4: Dívka (s blond vlasy) drží mluvčí předmět, ostatní naslouchají	24
Obrázek 5: Kreativní znázornění bakalářské práce (plán)	33
Obrázek 6: Jaroslava Vatay lektoruje metodu Poradního kruhu pro pedagogy	35
Obrázek 7: Střed „Poradního kruhu“ 8. třídy	41
Obrázek 8: Příklady kreseb a popisů hrdinů a hrdinek	48
Obrázek 9: Lístečky hrdinů	54
Obrázek 10: Zápis na tabuli, aktivita „Povolání, které ještě neexistuje“	55
Obrázek 11: Otázky na kartičkách	57
Obrázek 12: Příklady psaných splněných úkolů – weby volby škol a povolání.	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Příklad oslovení základní školy

Příloha 2: Odpovědi na otázku: Co je to, co víš, že umíš (aspoň trochu)?

Příloha 3: Přehledný seznam hrdinů

Příloha 4: Tabulka (část) odpovědí – Aktivita: Zjišťovací otázky

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Příklad oslovení základní školy

Council - Poradní kruhy ve vzdělávání, Jaroslava Vatay
Počet zpráv: 3

Jaroslava Vatay <info.vatay@gmail.com> 20. října 2022 v 19:15
Komu: marcela.erbekova@zsmnichovice.cz, reditelka@zsmnichovice.cz
Kopie: Hana Janoušková <janouškovah@visk.cz>

Vážená paní ředitelko,

paní magistra Janoušková mne poprosila, abych s vámi sdělila informace o metodě Poradního kruhu a základní představu pro aplikaci u vás na škole.

Nejdříve možná aplikace u vás ve škole:
Záleží jaké máte cíle a potřeby u vás na ZŠ. Lze domluvit i pravidelnější spolupráci (to samozřejmě v koordinaci s p. Mgr. Janouškovou).
S ohledem na žáky 9. tříd a jejich volbu dalšího studia, která je časově omezena (do 1. března 2023) bych ráda směřovala spolupráci do měsíců, které předcházejí tomuto termínu. Termín do 30. listopadu 2022 v případě škol s talentovkami bychom ještě mohli stihnout.
V případě, že by jste chtěli spolupracovat dále, je možné v druhé polovině školního roku (2023), pracovat s žáky 8. tříd, kteří se na volbu školy teprve chystají.

Jsou to 4 setkání Kariérového poradního kruhu s odstupem jednoho týdne (max. 10-14 dnů) vždy s jednou třídou.
Jedno setkání by mělo trvat 2-4 vyučovací hodiny. Všechna setkání by měla být stejně dlouhá.
Přítomni jsou všichni žáci v rámci předmětu. Dobrovolnou formu bych v tomto případě nevolila.

Ráda bych, s vaším souhlasem, sdělila výsledky těchto setkání ve své bakalářské práci na Institutu vzdělávání a poradenství při České zemědělské univerzitě.
Budu ráda, pokud budete chtít být v bakalářské práci zmíněni.

O Poradním kruhu ve školách
Council neboli také Poradní kruh je metoda otevřené komunikace, která se používá v prostředí škol, organizací, firem, v rodinách, v partnerských vztazích, pro facilitaci kruhů komunikace, teambuildingů atd.
Nejvíce napoví toto 8 min. **VIDĚO**, mého kolegy a mentora, Joa Provisora, ředitele Councilu ve školách, které jsme s kolegyní přeložila a obtulkovala.
Vydali jsme knihu u nakladatelství Dharmagaia

Poradní kruhy se v současné době používají převážně v rámci třídních hodin nebo jako forma pro výuku předmětů běžného kurikula. Do ČR jsem tuto metodu přinesla v roce 2016 pozváním Joa Provisora z USA a organizováním výcviků pro učitele, facilitátory, rodiče i management škol. Joe je učitel s více jak 30-ti letou praxí, který se věnoval poradním kruhům v souvislosti se snižováním kriminality, zvyšováním emoční a sociální inteligence, nebo jedna z mnoha studií dopad poradního kruhu na zlepšení diabetu. Povedlo se nám s týmem otevřít i nepovinně volitelný předmět **Poradní kruhy do škol** v rámci studia soc. ped. na katedře Soc. pedagogiky na Masarykově Univerzitě již druhým rokem.

V současné době je v ČR mnoho vyškolených profesionálních facilitátorů Poradního kruhu do škol, učitelů, kteří tuto metodu používají se studenty a žáky ve školách a také rodičů, kteří ji používají s dětmi ať doma nebo na společných setkáních.

Poradní kruh je prastarou formou vědomé komunikace používanou mnoha domorodými kulturami po celém světě např. pro sdílení příběhů, rozhodování o důležitých záležitostech společenství či řešení konfliktů. **Umožňuje vytvořit prostor důvěry**, ve kterém je **bezpečné být sami sebou a opravdově, bez posuzování naslouchat druhým**. Každý hlas je vítán a má tu své jedinečné místo, neboť bez něj by celek nebyl úplný. Učíme se tak jeden od druhého. Zjistíme, že moudrost kruhu je víc než součet jeho částí.

Poradní kruh (council) ve škole - postup:
Mohu pracovat i se žáky sama, zároveň preferuji variantu, když spolupracuji s učitelem, s třídním učitelem, výchovným poradcem apod., kdo je běžně s žáky v kontaktu. Učitel je přítomný v kruhu s žáky stejně jako já - facilitátor a společně se podílíme na facilitaci a podpoře žáků.
Předem se informuji se o struktuře žáků (studentů) ve třídách a jejich předběžný zájem se vůbec účastnit setkání se zaměřením na volbu oboru a školy.
Základní nastavení:

- sedíme v kruhu (někdy i stojíme, nebo se pohybujeme - pokud hrajeme councilové hry)
- posíláme si mluvící předmět (pokud se poradní kruh dělá ve škole pravidelně, celý rok např. 1 x týdně, je ideální když si třída mluvící předmět společně vyrobí)
 - který žáka zplnomocňuje hovořit o svých zkušenostech, zážitcích a o svých dovednostech a mít skutečnou plnou pozornost ostatních (často se nám stává, že jsou žáci poprvé skutečně slyšeni až v kruhu)
 - ostatní, kteří nemají mluvící předmět, mají možnost si trénovat plné naslouchání, pozornost a vnímání druhého
- praktikujeme mluvení k esenci příběhu, spontánnost, respekt a úctu k "jinakosti"

Pokud by jste potřebovala nějaké další informace, prosím napište.
Nejllepší poznání je poradní kruh zažít.

Jaroslava Vatay
odborná stážistka v oboru kariérové poradenství a vzdělávání VISK

terapeutka, facilitátorka a lektorka v soukromé praxi
jaroslava.vatay@gmail.com
+420 777 885 322

Zdroj: vlastní, 2023

Příloha č. 2: Odpovědi na otázku: Co je to, co víš, že umíš (aspoň trochu)?

Odpovědi na otázku: Co je to, co víš, že umíš (aspoň trochu)?	
Sport	zahradničení
Běhat	kreslit / malovat / čmárat
Chození	hezky psát (když chci)
Lezení	psaní
Plavat	hrát (herec/čka)
jezdit na kole/Koloběžka	divadlo
Fotbal	vyřezávat ze dřeva
posilování / zvednout nohama 200 kg	zpívat
Judo	umím být kreativní
Aerobic	oblékat se
Badminton	česat / účesy
Tancovat	malovat se (make-up)
tancovat s hůlkou	koukat na TV
pole dance	s počítači
Gymnastika	hraní videoher / PC
ping pong	orientovat se mimo domov
Ringo	střílet (kuličkovou zbraní)
Tenis	vžít se do někoho jiného
Basket	vciťovat se do lidí
jezdit na koni	dávat rady / poradit
in line	naslouchat
bruslit na ledě	debaty / mluvit
Skateboard	rychle se skamarádit kamarádit se
Vařit	mám zkušenosti s prodáváním a prezentováním kosmetiky
Péct	smát se
lívance / palačinky	pohlídat mimino
cpát se jídlem	masírovat
Uklízet	učit se
jet autobusem	matika
hudební nástroj	chemie
piano klávesy	přírodopis
Bicí	technologie
Akordeón	AJ / mluvit aj
kytara a el. Kytara	RJ
háčkovat / ruční práce / náramky / vyrábět	umím se naučit další jazyky
zasadit kaktus	učit ostatní
Sklípkani	být s dětmi, mluvit s nimi a učit je
trénování psa	lyže

Zdroj: vlastní, 2023

Příloha č. 3: Přehledný seznam hrdinů

Přehledný seznam hrdinů
Štěpán z pohádky Čertova nevěsta
Elsa
Black Widow
Tanjiro
Naruto
Melanie Martinez
Thor, She Hulk
Sherlock Holmes asi
Harry Potter, Draco Malfoy, Anne Frank
Wednesday Addams, Hardin a Tessa
Lee Abbott – otec z filmu Tiché místo
Chris Kyle, Jakub Enžl, Virgil Van Dijk
Cbum CCChris Bumstead, Ronnie Coleman, kulturisté
Alenka v Říši divů
Batman
Harry Potter
Tori Spring
Julie (Pora) z Plyšákokalypsy
Marla, Scarlet eithc Eudovia Holmes, Nellie Lovett, Klouboučník a Alenka z říše divů
Superman
Harry Potter, + japonský animák
Spiderman, Pete Maverick Mitchel
Tori Spring, Nick Nelson

Zdroj: vlastní, 2023

Příloha č. 4: Tabulka (část) odpovědí – Aktivita: Zjišťovací otázky

Věk	Už víš, kam na školu, pokud ne – obor nebo co tě baví?				
	škola				
	ano / ne (vím/ nevím)	s maturitou	bez m. výuční list	obor	co tě baví
13	0				být s rodinou sport
13	0				
14	0				
14	1	Průmyslovka		IT	
13	1	IT		IT	
14	1	Letecká SŠ Ruzyně			
15	1		Kadeřník Stochov	Služby	
13	1	Konzervatoř (Praha) / Gymnázium			
13	0	kriminologie?			
14	1	Jazyková / Hotelová			
14	1	Gymnázium, Právnická			
13	0				příroda, kreslení, vyrábění, líčení se
14	1	Požární ochrana			
13	1	Dubí			
14	1		kadeřnice		
13	1	Zdravotní škola – Fyzioterapeutka			
13	1	zdravotní škola		praktická sestra	
14	1	střední umělecká		design	
13	0				
14	0			pedagogika, psychologie	
14	0				hraní na PC
14	0				němčina, matematika
13	1	letecká a výpočetní technika			
13	1	veterina			
SUM	15	0	0	0	0

Zdroj: vlastní, 2023